

**MUSIIKKITALO SUOMALAISEN KORKEAKULTTUURIN
ILMENTÄJÄNÄ**

**Tutkimus Helsingin Musiikkitalon herättämästä keskustelusta
Helsingin Sanomien nettikeskustelupalstalla**

Nuppu Ikonen
Pro gradu -tutkielma
Musiikkitiede
Kesä 2013
Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Musiikin laitos
Tekijä – Author Nuppu Heidi Natalia Ikonen	
Työn nimi – Title Musiikkitalo suomalaisen korkeakulttuurin ilmentäjänä. Tutkimus Helsingin Musiikkitalon herättämästä keskustelusta Helsingin Sanomien nettikeskustelupalstalla	
Oppiaine – Subject Musiikkitiede	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Kesäkuu 2013	Sivumäärä – Number of pages 60
Tiivistelmä – Abstract Helsingin Musiikkitalo on herättänyt suuresti keskustelua sekä asiantuntijoiden että tavallisen kansan piirissä. Keskustelu on levinnyt Musiikkitalosta koskemaan suomalaista korkeakulttuuria ylipäätään, ja keskustelu nousee esiin aina uusia kulttuuriprojekteja suunniteltaessa. Uusimmat makututkimukset osoittavat, että korkeakulttuurin harrastajat ovat muuttuneet kaikkiruokaisemmiksi ja toisaalta korkeakulttuurin suosio on laskenut. Tässä tutkimuksessa käsittelen näkemyksiä korkeakulttuurista Musiikkitalo -kontekstissa analysoiden Helsingin Sanomien nettisivuilla julkaistua nettikeskustelua. Pyrin selvittämään, kuinka keskustelijat konstruoivat suomalaista korkeakulttuuria, keitä pidetään korkeakulttuurin yleisönä ja kuinka keskustelijat positioivat itsensä ja muut suhteessa korkeakulttuuriin. Aineistoa on lähestytty sisällönanalyttisesti ja diskurssianalyysia hyödyntäen, teemoittelemalla ensin koko keskustelu teemojen alle, ja tarkastellen sitten lähemmin niitä teemoja, joihin tutkimusongelmissa keskitytään. Taustalla on relativistinen suhtautuminen kielenkäyttöön ja todellisuuteen. Aineistoa on tutkittu myös distinktioteorian ja kaikkiruokaisuusnäkömyksen valossa etsittäen mahdollisia viitteitä teorioista. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että luokkajaosta voidaan löytää viitteitä keskustelijoiden argumentoinnissa, ja että nk. tavallinen kansa haluaa tehdä eroa korkeakulttuuriin ja sen harrastajiin. Korkeakulttuurin puolustajat taas peräänkuuluttavat korkeakulttuurin ansaitsemaa arvostusta sen pitkän historian ja hyvää tekevän vaikutuksen takia, ja argumentoivat korkeakulttuurin puolesta tietämyksen kautta. Kaikkiruokaisuus ei tämän tutkimuksen kautta saa vahvistusta, vaan keskustelu noudattelee enemmän distinktioteorian piirteitä. Keskustelusta on löydettävissä myös joukko väliinputoajia, jotka suhtautuvat korkeakulttuuriin myönteisesti, sijoittamatta itseään luokkajaon mukaisesti ja arvottamatta korkeakulttuuria. Keskustelussa kukaan ei esiinny yläluokan edustajana, jolloin yläluokan ääni jää mahdollisesti kuulumattomiin. Tutkimus luo vertailupohjaa mahdolliselle Musiikkitalon ja muiden kulttuuritilojen yleisöjen tutkimukselle. Se asettuu jatkoksi suomalaiselle makututkimukselle osoittaen, että distinktioteorian piirteitä on edelleen nähtävissä, ja että vanhat käsitykset ja ennakkoluulot korkeakulttuurin yleisöistä istuvat tiukassa.	
Asiasanat – Keywords Musiikkitalo, distinktioteoria, kaikkiruokaisuus, suomalainen korkeakulttuuri, luokkajako	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto JYX	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	4
2 TEOREETTINEN TAUSTA JA AIEMPI TUTKIMUS.....	7
2.1 Korkea ja matala kulttuuri.....	7
2.2 Luokkamäärittelyt ja luokkasamastuminen makututkimuksessa.....	9
2.3 Pierre Bourdieun distinktioteoria	11
2.4 Kaikkiruokaisuus ja suomalainen makututkimus.....	15
2.4.1 Kaikkiruokaisuus distinktioteorian haastajana.....	15
2.4.2 Suomalainen makututkimus.....	18
3 TUTKIMUSASETELMA.....	25
3.1 Tutkimusongelma	25
3.2 Tutkimusmenetelmät.....	26
3.3 Verkkokeskustelu tutkimusaineistona.....	29
3.3.1 Tutkimusaineisto	29
3.3.2 Verkkokeskustelun piirteistä	30
3.4 Tutkimuksen kulku	33
3.4.1 Aineiston kvantifiointi eli luokittelu	33
3.4.2 Diskurssien etsiminen.....	37
4 TULOKSET	38
4.1 Erilaiset keskustelijatyypit.....	38
4.1.1 Distinktiivinen, vastustava ”kansaa”	38
4.1.2 Sovittelevat väliinputoajat	39
4.1.3 Puolustavat ihailijat	40
4.2 Eronteon, sovittelun ja ihailun diskurssit.....	43
5 PÄÄTÄNTÖ.....	54

LÄHTEET

1 JOHDANTO

Helsingissä loppukesästä 2011 avattu Musiikkitalo herätti jo ennen avautumistaan paljon mediahuomiota ja julkista keskustelua liittyen mm. sen musiikilliseen sisältöön, arkkitehtuuriin, sijaintiin, arvoon ja ylipäättään koko talon tarpeellisuuteen. Yksi suuri syy siihen, että Musiikkitalo on saanut paljon ääniä sekä puolesta että vastaan myös ”tavallisten kansalaisten” keskuudessa on se, että Musiikkitalon rahoittajina toimivat mm. valtio ja Helsingin kaupunki eli osa rahoituksesta koostuu kansan maksamista verorahoista. Tilastoja tai tutkimusta talon tulevien yleisöjen ja taloa vastustavien tavallisten ihmisten mielipiteistä ja näkemyksistä ei kuitenkaan ole juurikaan tehty, ja niinpä valitsin graduni aiheeksi tarkastella nettikeskustelua, jossa ihmiset esittävät argumenttejaan Musiikkitaloon liittyen. Huomasin hyvin pian tutkimusta aloitellessani, että Musiikkitalo pysyy keskustelussa kontekstina, mutta keskustelu laajenee hyvin nopeasti käsittelemään koko suomalaista korkeakulttuuria. Laajensin täten tutkimusongelmaani tarkastelemaan näkemyksiä korkeakulttuurista ja sen harrastajista. Päädyin valitsemaan tarkastelukohteeksi areenan, jossa kaikilla on periaatteessa tasavertainen mahdollisuus tuoda esiin näkemyksiään eli julkisen nettikeskustelun Helsingin Sanomien nettisivulta, tarkoitukseni tavoittaa mahdollisimman autenttista keskustelua aiheesta.

Vaikka talo on jo avattu yleisölle, on mielestäni silti edelleen aiheellista tutkia ihmisten suhtautumista taloon ja korkeakulttuuriin, jolla on suuri osuus talon tarjonnassa: parhaimmassa tapauksessa Musiikkitalon toimijat voivat jatkossa huomioida ihmisten näkemykset ja kehittää taloa kansalaisten eli asiakkaidensa toivomaan suuntaan. Näkemysten tarkastelusta voisi olla apua myös muissa uusissa kulttuurihankkeissa. Esimerkiksi Helsingin Katajanokalle suunniteltu ja jo kertaalleen kuopattu Guggenheim -hanke on herättänyt valtavasti hyvin samantapaista julkista keskustelua kuin Musiikkitalo -hanke, ja molemmat keskustelut kertonevat paljon suomalaisten suhtautumisesta korkeakulttuuriin.

Aineiston tarkastelussa kartoitan ensin, mitä teemoja Musiikkitalo keskusteluun nostaa ja missä suhteessa, eli mikä talossa ja siihen liittyvissä ilmiöissä eniten puhututtaa. Vuonna 2008 Kaisa Rönkkö on tutkinut pro gradu – tutkielmassaan osittain samoja teemoja, mutta hänen tutkimuksessaan kuuluu vahvasti asiantuntijoiden eli esim. muusikoiden ja arkkitehtien ääni

tavallisten kansalaisten lisäksi. Rönkön tutkimus keskittyy aikaan, jolloin talon rakentamista vasta suunniteltiin, kun taas oma aineistoni on kirjoitettu taloa jo rakennettaessa, ja tutkimukseni antaa täten myös ajankohtaisempaa tietoa aiheesta. Aineiston luonteesta johtuen oma tutkimukseni kertoo laajemmin suomalaisen korkeakulttuurin tilasta, kun Rönkön tutkimus antaa tietoa nimenomaan Musiikkitaloon suhtautumisesta keskustelua ohjaavien lehtiartikkeleiden myötä. Rönkkö lähestyy Musiikkitaloa myös kulttuuripoliittisesta kulmasta etsien aineistostaan merkityskokonaisuuksia kulttuuripoliittisista linjauksista, ja korostaa myös mediajulkisuutta keskustelussa.

Itseäni tutkijana tässä tutkimuksessa ei kiinnosta niinkään ammattilaisten tai Musiikkitalon edustajien näkökannat, vaan nimenomaan puolueettomalla areenalla käydyssä keskustelussa julki tuleva suhtautuminen ja näkemykset sekä keskustelussa tuotetut konstruktiot, joista on pääasiassa rajattu pois keskustelijoiden ennalta esitetty asema ja tittelit, jotka jo sinällään tuottavat tiettyjä ennako-oletuksia ja arvoasetelmia. Ammattilaisilla ja asiantuntijoilla on myös erilaiset motiivit osallistua keskusteluun verrattaessa muihin kansalaisiin, ja käsillä olevassa aineistossa asiantuntijuus tuodaan esiin konstruoimalla ja argumenttien kautta.

Käsillä olevassa tutkimuksessa paneudun myös musiikilliseen makuun Bourdieun distinktioteorian ja uudemman kaikkiruokaisuusteorian valossa. Kiinnostukseni kohteena on nimenomaan se, kuinka Musiikkitalon ja korkeakulttuurin harrastajiin suhtaudutaan, keitä he ovat kansan silmissä ja kuinka tutkimustieto ja kansalaisten omat näkemykset kohtaavat tarkasteltaessa korkeakulttuurin yleisöjä ja asemaa Suomessa.

Oman tutkimukseni ollessa jo loppusuoralla julkaistiin Tampereen yliopistosta samoja aihepiirejä käsittelevä Terhi Varosen tiedotusopin pro gradu –tutkielma (2013). Varosen tutkimus keskittyy Rönkön tapaan enemmän mediateksteihin, mutta hänen saamansa tulokset tukevat osittain omiani: myös Varonen on huomannut, että luokkajako näkyy teksteissä oletetun kaikkiruokaisuuden sijaan. Varosen tutkimuksessa myös kulttuurin ja urheilun vertailu ja arvottaminen sekä määrittely saavat suuren osan, tässä tutkimuksessa taas kulttuurin ja urheilun vastakkainasettelu on vain yksi keskustelijoiden argumenteista.

Hyödynnän käsillä olevassa tutkimuksessa Pierre Bourdieun (1984) distinktioteoriaa, jonka mukaan yläluokka erottautuu hienostuneella maullaan muusta kansasta. Distinktioteorian perusteet haastaa uudempi näkemys kaikkiruokaisuudesta. Kaikkiruokaisuutta on tutkinut mm. Richard Peterson (1992; Peterson & Simkus 1992), jonka näkemys kulttuurisista mauista perustuu siihen, että kapealla maulla erottautumisen sijaan on vallalla harrastuneisuuden osoittaminen monen eri musiikinlajin tuntemuksen kautta.

Musiikkimaun ja yhteiskuntaluokan suhdetta ovat Suomessa tutkineet mm. Mirja Liikkanen (2009) sekä Pertti Alasuutari (2009), joiden molempien tutkimuksissa on nähtävissä klassisen musiikin suosion lasku, sen yleisön muuttuminen yläluokasta moninaisempaan suuntaan, ja yläluokan maun muutos kaikkiruokaisemmaksi. Myös Purhonen, Gronow ja Rahkonen (2011) ovat tarkastelleet suomalaista korkeakulttuuria kolmen eri ulottuvuuden, tiedon, osallistumisen ja maun kautta. Tästä tutkimuksesta hedelmällisin on tieto -ulottuvuus, joka voidaan selkeästi löytää käsillä olevan tutkimuksen keskustelusta argumentointikeinona, vaikkakin Purhosen ym. tutkimuksessa korostuvat enemmän kaksi muuta ulottuvuutta. Vuonna 2011 julkaistiin myös Nina Kahman väitöskirja, jossa Kahma asettuu tuloksillaan distinktioteorian ja kaikkiruokaisuusnäkemysten väliin esittäen viitteitä molemmista.

Tutkimuksessa tarkastellaan ensin korkean ja matalan kulttuurin määrittelyä ja luokkajakoa, sekä esitellään ulkomaista ja suomalaista makututkimusta. Tutkimusasetelmassa syvennytään aineiston teemoittelun jälkeen aineiston niihin osiin, jotka myös keräsivät eniten kommentteja. Näitä ovat teemat, jotka käsittelevät erottelua korkea- ja populaarikulttuuriin, musiikkimakua sekä yhteiskunnallista jakoa eri kulttuurinlajien harrastajiin. Tulkitseen näitä kommentteja sekä Pierre Bourdieun distinktioteorian että uudemman kaikkiruokaisuuskäsityksen valossa. Etsin diskurssianalyttisessä viitekehyksessä keskustelijoiden argumentointikeinoja, ja pyrin löytämään eri keskustelijatyypeille ominaisia diskursseja ja esittelemään näitä esimerkkien kautta.

2 TEOREETTINEN TAUSTA JA AIEMPI TUTKIMUS

2.1 Korkea ja matala kulttuuri

Arki- ja tieteellisessä kielenkäytössä ovat vakiintuneet termit korkeakulttuuri ja populaarikulttuuri eli ns. ”matala” kulttuuri. Mutta mitä termeillä oikeastaan tarkoitetaan ja mihin viitataan niitä käytettäessä? Kuten Purhonen, Gronow ja Rahkonen mainitsevat, korkeakulttuuri liitetään usein ensimmäisenä taiteeseen eli esim. oopperaan, kirjallisuuteen, balettiin jne. (Purhonen ym. 2011, 386). Se voi kuitenkin olla paljon muutakin, kuten Pierre Bourdieun tuossa esiin: korkeakulttuuria ovat hänen mukaansa ns. yläluokan eli hallitsevan ihmisryhmän elämäntyyliin kuuluvat asiat eli esim. pukeutuminen, tietyt urheilulajit ja muut harrasteet, joita pääasiassa korkeimmassa yhteiskunnallisessa asemassa olevat harrastavat. Bourdieun teorian mukaan tällä elämäntyyllillä ja elintavoilla tuo hallitseva luokka myös erottautuu muista ja muusta eli populaarikulttuurista. (Bourdieu 1984, 173-174.)

Bourdieun teoria kehitettiin ranskalaiseen yhteiskuntaan, mutta myös suomalaisessa yhteiskunnassa voidaan nähdä olevan harrastuksia ja tapoja, jotka kuuluvat nimenomaan korkeakulttuurin piiriin ja joita pidetään tietynlaisille ihmisille ominaisina (tämä ilmenee esim. myöhemmin esitellystä aineistostani). Toisaalta on vastaavasti asioita, jotka kuuluvat toiseen laitaan eli populaarikulttuuriin tai ”matalaan” kulttuuriin. Tällaisia voisivat Suomessa olla vaikkapa iskelmämusiikin kuuntelu, karaoke tai saippuaopperoiden katsominen. Populaari-kulttuurista puhuttaessa ajatellaan yleisesti jo nimenkin perusteella harrasteita, joita suurin osa ihmisistä tekee, ja jotka ovat kaikkien saatavilla, ja toisaalta myös mitkä milloinkin ovat suosittuja. Nämä ”yleiset normit” kulttuurista puhuttaessa voivat kuitenkin rakoilla, kun yhteiskunta muuttuu, ja perinteiset käsitykset esim. eri ihmisryhmien asemasta ja statuksista sekä niiden tunnusmerkeistä muuttuvat. Myös Purhonen tutkimusryhmineen tuo korkeakulttuurin määrittelyn esille vuoden 2011 tutkimuksessaan *Highbrow culture in Finland: Knowledge, taste and participation*. Heidän mukaansa määrittelyn voi perustaa yleisiin normeihin, statistisiin luokitteluihin, tutkittavien näkemyksiin tai tutkijan omaan näkemykseen asiasta. Toisaalta käsitys korkeakulttuuriin liitettävistä ilmiöistä ja vaikkapa musiikin lajeista lienee suurpiirteisesti sama: esim. ooppera nähdään lähes aina kuuluvan

nimenomaan korkeakulttuurin piiriin, ainakin länsimaisen käsityksen puitteissa. (Purhonen ym. 2011, 390.)

Tarja Rautiainen on myös käsitellyt jakoa korkeaan ja matalaan kulttuuriin. Eurooppalaisessa tutkimustraditiossa kulttuurin tarkastelu on lähtenyt jaottelusta korkeaan ja matalaan tai vakavaan ja kevyeen. Tuo jaottelu on historiallinen, ja se on syntynyt modernisoitumisen ja teollistumisen myötä. Siihen liittyy myös erilaisten (taide)instituutioiden syntyminen. (Rautiainen 2001, 35.) Rautiainen kuitenkin toteaa myös, että eronteko korkean ja matalan kulttuurin välillä voi olla erilaista, ja esim. Keski- ja Länsi-Euroopassa tuo jako on ollut Pohjoismaita jyrkempi (Rautiainen 2001, 37). Tämä on syytä huomioida tarkasteltaessa jäljempänä ulkomaisia sekä suomalaisia tutkimuksia makukulttuurista.

Herbert Gansin teoksessa *Popular Culture and High Culture. An Analysis and Evaluation of Taste* (1974) yksi olennainen käsite on statusryhmä. Gansin mukaan yhteiskunta jakautuu arvostuksen mukaan jaoteltuihin statusryhmiin, ja jaottelu voi vaihdella eri yhteiskunnissa eri perusteiden mukaan (esim. koulutus, varallisuus ym.). Gans mainitseekin, että kulttuurin saralla yksi pitkäaikaisimmista taistoista on käyty juuri korkeakulttuurin harrastajien ja muun yhteiskunnan, ts. rikkaiden ja köyhien välillä, köyhien osallistuessa massa- tai populaarikulttuuriin, jonka välittäjänä on ollut massamedia sekä kulutusteollisuus. Massakulttuurin harrastajat ovat olleet piittaamattomia korkeakulttuurista, kun taas korkeakulttuurin harrastajat ovat kritisoineet kovasti haitallista massakulttuuria ja sen vaikutuksia ihmiskuntaan (Gans 1974, 3). Gans osoittaa tämän jaon näkyvän myös koulutettujen ja kouluttamattomien, sivistyneiden ja sivistymättömien välillä: saman jaottelun voidaan nähdä jatkuvan myös käsillä olevassa aineistossa.

Toinen tärkeä termi Gansin teoriassa on makukulttuuri, jota on hänen jalanjäljissään käytetty myös suomalaisissa tutkimuksissa (ks. esim. Alasuutari 2009; Liikkanen 2009). Makukulttuurit muotoutuvat eri statusryhmien erilaisista valinnoista: esim. ihmiset, jotka kuuntelevat klassista musiikkia harrastavat todennäköisesti myös kaunokirjallisuutta, katsovat taide-elokuvia ja pukeutuvat harkitusti, kun taas toinen ihmisryhmä, joka pitää hittimusiikista, katsoo lähinnä toimintaelokuvia, lukee iltapäivälehtiä eikä kiinnitä juuri huomiota ulkonäköönsä. Valinnat perustuvat arvoihin ja esteettisiin standardeihin, tai siihen mitä on

saatavilla, ja muodostavat makukulttuurin (*taste culture*), siinä missä tiettyjä makukulttuureja harrastavat muodostavat ns. makuyleisön (*taste public*) (Gans 1974, 68).

Gans on tutkimuksissaan päätenyt siihen, että ihmisen sosioekonominen asema ja ennen kaikkea koulutus vaikuttaa vahvimmin siihen, mihin makukulttuuriin ihminen kuuluu. Makukulttuureja on Gansin jaottelun mukaan viisi: korkeakulttuuri, ylempi keskikulttuuri, alempi keskikulttuuri, alakulttuuri sekä näennäiskansanomainen alakulttuuri (quasi-folk low culture). (Gans 1974, 70–71.) Kuten Mirja Liikkanenkin (2009, 165–166) toteaa, Gansin termeille on vaikea löytää sopivaa suomenkielistä käännöstä, sillä makukulttuurien jäsentymisen on kulttuuri- ja paikkasidonnaista, toisin sanoen suomalaisessa kulttuurissa ei ole sinällään välttämättä tunnistettavissa esim. Gansin toiseksi alinta ryhmää ”näennäiskansanomainen alakulttuuri” (Liikkasen käyttämä suomennos Gansin termistä). Makukulttuurit kuitenkin muotoutuvat ja muuttuvat koko ajan, ja alempia kulttuureita muokkaa ajan ja yhteiskunnan lisäksi kulutusteollisuus ja markkinat, kun ylempää kulttuuria hallitsevat yleisten muutosten ja kehityksen lisäksi sen tekijät (Gans 1974, 74-75).

2.2 Luokkamäärittelyt ja luokkasamastuminen makututkimuksessa

Mirja Liikkanen tuo esiin, että eri yhteiskuntaluokilla ja niiden nimillä voi olla aivan erilaiset merkitysisällöt johtuen historiallisista syistä (Liikkanen 2009, 168). Esim. Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa tehtyihin tutkimuksiin (ks. esim. Peterson 1992) kytkeytyvät termit työväenluokka, keskiluokka, yläluokka, aatelisto tai eliitti, Suomessa taas on puhuttu enemmän kansasta ja sivistyneistöstä. Käytän kuitenkin tässä tutkimuksessa termejä yläluokka, keskiluokka ja työväenluokka, kuten esim. Liikkanen tutkimuksissaan luokkia nimeää. Vertailtaessa suomalaista kulttuuria muiden maiden tutkimuksiin nousevat yhteiskunnalliset erot väkisinkin esiin. Esim. Petersonin käyttämät termit *highbrow*, *middlebrow* ja *lowbrow* eivät omaa suomalaisia vastineita (Liikkanen 2009, 199), kenties siksi, että kyseistä jakoa ei suomalaisessa kulttuurissa ole selkeästi ollut havaittavissa. Tilanne on siis sama kuin Gansin erottelemisissa makukulttuureissa (ks. luku 2.1).

Nina Kahman vuonna 2010 julkaisemassa tutkimusartikkelissa on todettu, että yhteiskuntaluokista voidaan edelleen puhua, ja monissa Kahman mainitsemisissa tutkimuksissa

voidaan subjektiivisten esimerkkien kautta nähdä luokkayhteiskunnan toteutuminen (ks. esim. Järvinen & Kolbe, 2007). Luokkasamastuminen on mielestäni syytä nostaa esiin, sillä aineistossani on havaittavissa jonkinasteista luokkasamastumista, tai ainakin toisten ihmisten luokittelua sekä me-ne tai minä-muut –ajattelua. Kahman tutkimuksessa suurin luokkasamastumisen kohde oli keskiluokka, eikä samastuminen aina ollut kovin selkeää tai helppoa. Toisaalta tutkimus tuo vahvistusta luokkien olemassaolosta jo sillä, että sen mukaan vain 17,4% vastaajista vastasi, ettei kuulu mihinkään (annettuun) luokkaan. (Kahma 2010, 83.) Analysoitaessa millä perusteella ihminen määrittelee luokkansa, tärkeimmäksi perusteeksi osoittautui raha, joko tulojen tai omistuksen muodossa. Kiintoisaa oman tutkimukseni kannalta on myös se, että Kahman mukaan luokasta on paljon helpompi keskustella yleisellä tasolla kuin henkilökohtaisella.

Kahman tutkimuksessa ei ole tuotu esiin vastaajien käsityksiä kulttuurisesta suuntautumisesta suhteessa luokkasamastumiseen, vaan vastauksia perusteltiin nimenomaan tulojen tai toiseksi tärkeimmän perustelun eli koulutuksen ja ammatin kautta. Tutkimus tuo esiin myös ajankohtaisen ongelman luokkien määrittelyssä. Korkea koulutus ei ole enää suoraan verrannollinen korkeisiin tuloihin, vaan esim. kirvesmies tienaa yleensä pienemmällä koulutuksellaan paremmin kuin esimerkiksi korkeakoulun käynyt opettaja. (Kahma 2010, 86.) Tähän voi liittyä myös se, että nykyään korkeakoulututkinto ei ole enää harvinaisuus, eikä toisaalta koulutus vielä takaa hyvää asemaa työmarkkinoilla. Tämä vaikuttanee nykypäivänä myös ihmisten omaan luokkasamastumiseen, ja voi tulla esiin tässäkin tutkimuksessa.

Keskiluokka edusti Kahman tutkimustuloksissa tutkittavien näkemysten mukaan keskitien lisäksi kunnollisuutta. Keskiluokkaan kuuluvilla on omien sanojensa mukaan vastuu yhteiskunnasta, järkevästä päätöksistä, äänestämisestä sekä toimeen tulemisesta ja myös muiden auttamisesta. (Kahma 2010, 88.) Tämä herättää ajatuksen siitä, voidaanko keskiluokan keskuudessa korkeakulttuurin kannattaminen sekä rahallisesti että osallistumalla nähdä jopa sopimattomana tai tarpeettomana, kun oleellisempaa olisi velvollisuuden tunnossa keskittyä ”tärkeämpiin asioihin” eli vaikkapa peruspalvelujen toimivuuteen.

Liikkasen luokka- ja makututkimuksessa suurin osa tutkimuksen vastaajista koki kuuluvansa keskiluokkaan, ja vähiten samastumista koettiin yläluokkaan. Vaikka kansalaisten

luokkapuheessa on esitetty ajatus siitä, että luokkaerot ovat häviämässä tai jo hävinneet suomalaisesta yhteiskunnasta, vahvistaa Liikkasenkin kysely kuitenkin luokkien olemassaoloa. Jopa neljäsosa kyselyyn vastanneista koki kuuluvansa työväenluokkaan, ja kolme prosenttia ei kokenut samastuvansa mihinkään annetuista luokista. Vaikka selkeät jaot luokkiin näkyvät Liikkasen tuloksissa, ei musiikkimakukaan kuitenkaan näyttäisi perustuvan luokkajakoon. Poikkeuksena tästä on kuitenkin ylempään keskiluokkaan samaistuvat, jotka näyttävät harrastavan muita enemmän klassista musiikkia ja olevan muita piittaamattomampia iskelmämusiikista. (Liikkanen 2009, 180–181).

2.3 Pierre Bourdieun distinktioteoria

”--- ei ole olemassa käytäntöä, joka olisi luokittelevampaa, distinktiivisempää, siis kiinteämmin yhteiskuntaluokkaan ja koulutukselliseen pääomaan liittyvää kuin konserteissa käyminen tai ”jalon” musiikki-instrumentin soittaminen – jotta ymmärtäisi miksi konsertti oli kuin luotu tulemaan yhdeksi suurista porvarillisen juhlinnan muodoista” (Bourdieu 1985, 138).

Pierre Bourdieu (1930–2002) oli ranskalainen sosiologian teoreetikko. Hänen 1980-luvulla esittelemänsä distinktioteoria lienee yksi kuuluisimpia ja käytetyimpiä hänen teorioistaan. (Leskinen & Soronen 2006, 1; Purhonen, Rahkonen & Roos 2006, 7). Distinktioteoriassa käsitellään makua, joka erottelee tai jonka mukaan voidaan erotella ihmiset erilaisiin luokkiin. Kenttä, habitus ja pääoma kuuluvat myös olennaisina termeinä Bourdieun teoriaan. Bourdieun määritelmä mausta on hyödykkeiden ja maun välisen kohtaamisen tuote: maku nähdään siis kokonaisuutena, johon kuuluvat henkilön tai ryhmän käytännöt ja ominaisuudet. Myös ihmisen omilla valinnoilla on osuus maun muodostumisessa, se ei siis synny ”sattumalta” tai täysin itsestään. Näiden kokonaisuuksien kautta ihminen löytää ja tunnistaa oman makunsa, ja osaa etsiä makunsa mukaisia tuotteita ja hyödykkeitä, vaikkapa musiikkia. Oma maku myös muodostuu muiden makuja ”vasten”. (Bourdieu 1985, 142–144; 146.)

Makuja tutkittaessa saadaan myös tietoa siitä, minkälaisia ihmiset ovat, sekä niistä olosuhteista, joissa makuja syntyy, tuotetaan ja toteutetaan. Tarjonnalla on suuri rooli makukentässä: se osaltaan määrittää ne maut, joita vastaan oma maku kullakin syntyy.

(Bourdieu 1985, 146.) Bourdieun mukaan myös kouluttautumisen lisääntyminen vaikuttaa makuun niin, että yhä useampi etsii harvinaisempia hyödykkeitä, ja koska etsijöitä on paljon, tuotteet muuttuvat nopeasti harvinaisesta arkiseksi, mikä taas tuottaa lisää kysyntää yhä erilaiselle tarjonnalle. Kouluttautuneet Bourdieu näkee selvimmin makunsa valitseviksi, kun taas työväenluokan maku syntyy ikään kuin välttämättömyydestä, pakon sanelemana. (Bourdieu 1985, 149.)

Myös harvinaisuus esiintyy Bourdieun käsitteistössä: hänen mukaansa musiikin harvinaisuus voi ilmetä monessa eri tekijässä, artistissa, kuuntelutavassa tms., ja aina, kun jokin osa harvinaisuudesta yleistyy, esim. artistista tulee kuuluisa, voidaan löytää toinen harvinaisuuden puoli, esim. sama kappale tuntemattomamman artistin esittämänä tai eri ympäristössä kuunneltuna. (Bourdieu 1985, 149). Tässäkin on kyse erottautumisesta, ja esimerkki on hyvä osoitus siitä, kuinka pitkälle vietyä ja jatkuvaa, jopa suunniteltua, erottautuminen on.

Leskisen ja Sorosen mukaan Bourdieun teorian lähtökohtana ovat eri yhteiskuntaluokkien erot ja valtataistelut, joita synnyttävät kulttuuriset käytännöt ja erilaiset elämäntyyli, joihin myös kulttuurin harrastaminen sisältyy (Leskinen & Soronen 2006, 1). Bourdieun teoriassa erotetaan kolme pääluokkaa: yläluokka (*upper class*), keskiluokka (*middle class*) ja työväenluokka (*working class*) (Bourdieu 1984, 15): osittain tuttuja käsitteitä myös suomalaisesta yhteiskunnasta ja tutkimuksesta. Bourdieu erottelee myös karkealla jaolla kolmeen luokkaan maut, jotka kuvaavat koulutustaustaan ja sosiaaliseen luokkaan verrattuna hyvin edellä mainittujen kolmen luokan makuja: ”legitiimi maku” (*legitimate taste*), jota esiintyy eniten koulutettujen keskuudessa, ”keskiluokan maku”, (*middle-brow taste*) jota on havaittavissa niillä, jotka eivät selkeästi kuulu korkeimpaan eivätkä alimpaan eli työväenluokkaan, sekä ”massamaku” (*popular taste*), joka kuvastaa kevyen musiikin kuuntelijoita eli työväkeä, joilla usein koulutustausta on vähäisin (Bourdieu 1984, 16). Kahman mukaan yläluokan maku nähdään Bourdieun teoriassa vapauden ja erottautuvuuden makuna, kun taas työväenluokan massamakua pidetään välttämättömyyden makuna: työväestö ei pääomiensa vähäisyyden vuoksi ymmärrä paremmasta, joten he tyytyvät välttämättömään eivätkä osaa etsiä muuta, korkeampaa kulttuuria (Kahma 2011, 25).

Vaikka edellä esitetyssä makujaottelussa erotteluperusteena on mainittu koulutustausta, on Bourdieun luokkajaossa käytetty myös muita perusteita, ns. ulottuvuuksia, jotka määräytyvät erilaisten pääomien mukaan. Luokkajako ei siis ole niin yksinkertainen kuin mitä helposti voisi kuvitella. Bourdieu tuokin esiin, että sosiaalista luokkaa ei voida määritellä ainoastaan taloudellisen pääoman tai omistuksen, tai erilaisten ominaisuuksien yhteenlasketun summan, eikä edes näiden suhteen perusteella, vaan kaikkein olennaisimpien ominaisuuksien suhteiden rakenteen perustella. Luokat siis voidaan perustella yhtenäisiksi esim. juuri materiaalistien ominaisuuksien perusteella, mutta se ei kerro koko totuutta. Huomioon on aina otettava myös ns. toissijaisia piirteitä, jotka ovat myös helposti tiedostamatta manipuloitavissa: esim. ammatti luokitteluperusteena voi kuulostaa yksinkertaiselta, mutta voidaan ottaa huomioon esim. se, kuinka nopeasti/minkä ikäisenä/miten ihminen on asemaansa työmarkkinoilla päässyt. (Bourdieu 1984, 105–106.) Tämä taas tuo aivan uuden vivahteen luokitteluun, ja tekee siitä ehkä monimutkaisempaa, mutta myös monipuolisempaa, ja ehkä osaltaan poistaa tai ainakin vähentää mahdollista yksinkertaistamisen ja liiallisen yleistämisen leimaa. Asian huomioiden on ehkä myös helpompi yleistää Bourdieun teoria koskemaan myös muita yhteiskuntia kuin Ranskaa, jossa Bourdieu on koennut Distinktio – kirjassaan viittaamansa aineistot (Bourdieu 1984, 503), siis vaikkapa liittämään teoria Suomen oloihin ja tuoda luokitteluun mukaan suomalaiset erityispiirteet (ks. esim. Alapuro 2006).

Purhonen, Rahkonen ja Roos ovat kuvailleet Bourdieun luokkajaon kolmea pääomaluokkaa, taloudellista, kulttuurista sekä sosiaalista pääomaa. Taloudellisen pääoman piirre on ihmisen varallisuus sekä kaikki, mikä on vaihdettavissa rahaksi. Kulttuurinen pääoma on kokemuksella kerätty tieto erilaisista toimintatavoista, joista on hyötyä sosiaalisten etuuksien saavuttamisessa, ja jotka on siirrettävissä eteenpäin tuleville sukupolville (esim. koulutuksen kautta saatava tieto tai eri kulttuurituotteiden tai vaikkapa kielten tuntemus; kulttuurinen kompetenssi). Sosiaalisten suhteiden kautta saatava tieto, taito ja hyöty taas sisältyvät sosiaaliseen pääomaan, joka on kolmas pääoman muoto. (Purhonen, Rahkonen & Roos 2006, 34.)

Pääomien ja yhteiskuntaluokkien suhdetta määrittää Bourdieun käyttämä termi habitus. Habituksessa on kyse ihmisen elämäntavan piirteiden kokonaisuudesta, siis siitä, kuinka ihminen elää. Habitukseen kuuluu myös kulttuuri, ja se näkyy ihmisen käyttäytymisestä ja

toiminnasta. Habituksen mukaan ihmiset on mahdollista luokitella luokkiin, joita siis edellä mainitussa Bourdieun jaossa on kolme. Habitus voi myös muuttua ja muuttuu elämän myötä. (Bourdieu 1984, 114.)

Myös kenttä on Bourdieun teoriassa esiintyvä käsite, joka liittyy Leskisen ja Sorosen mukaan kiinteästi pääomiin. Ihmiset toimivat ja elävät eri kentillä, joita ovat esim. taide, tiede ja työ. Kaikilla kentillä on omat toimintamallinsa ja sääntönsä, jotka erottavat kentät muista. Kenttä liittyy aina sosiaaliseen toimintaan, ja eri kentillä tarvitaan eri pääomia, joita ovat siis kulttuurinen, sosiaalinen sekä taloudellinen pääoma. Kulttuurinen ja sosiaalinen pääoma voidaan myös laskea symboliseen pääoman alalajeiksi. Eri kenttiin pääsee osallisiksi erilaisilla pääomilla, ja niihin on myös ikään kuin erilaiset vaatimustasot: toiseen kenttään pääsee osalliseksi vähäisemmällä ominaisuuksilla kuin toiseen. (Leskinen & Soronen 2006, 2.) Ihminen pystyy siis omalla aktiivisuudellaan ja toiminnallaan haalimaan pääomia, jotka vaikuttavat siihen, millä kentillä ihminen toimii, minkälainen habitus hänellä on ja näin ollen mihin yhteiskuntaluokkaan hän kuuluu. Luonnollisestikaan kaikkia ominaisuuksia ei kuitenkaan voi hankkia, vaan ne syntyvät kokemuksen ja ympäristön kautta, ja saattavat myös tulla perintönä vanhempien kautta.

Bourdieuun luokitteliin kolmeen luokkaan ei siis voi noin vain päästä, vaan ihmisen kuuluvuus tiettyyn luokkaan määräytyy hänen pääomiensa perusteella. Luokkajaot ovat kuitenkin vain teoreettisia, ja todelliset luokat syntyvätkin käsityksestä sosiaalisesta maailmasta. Luokittelukamppailut eli se, onko luokkia ylipäätään olemassa tai havaittavissa, ja kuinka ne milloinkin ja missäkin ympäristöissä määritellään, vaikuttavat luonnollisesti luokkajakoon. (Bourdieu 1998, viitannut Purhonen ym. 2006, 36.) Tässä lähestytään jo sitä olennaista kysymystä, joka koskee myös tätä tutkimusta, eli onko suomalaisessa yhteiskunnassa tai kulttuurissa havaittavissa yhteiskuntaluokkia ja jos on, kuinka ne jaotellaan, ja vielä, kuka ne jaottelee? Ajatus luokkien olemassaolosta on olemassa tutkijan ennako-oletuksena osittain aiemman tutkimuksen perusteella, mutta pyrin lähestymään aineistoani mahdollisimman objektiivisesti ja puolueettomasti.

Bourdieuun (1984) tulokset pohjautuvat kyselytutkimuksiin vuosilta 1963 ja 1967–68 (näytteitä 1217 ihmiseltä). Tutkimuksessa paljastui, että kulttuurin harjoittaminen on

läheisesti yhteydessä koulutukselliseen pääomaan eli kouluttautumiseen ja sosiaalinen alkuperä tai lähtökohta vaikuttaa kulttuurin harrastamiseen enenevässä määrin sen mukaan, mitä legitimiimpi, ts. yleisesti ”hyväksytympi” ja arvostetumpi, kulttuurinala on kyseessä. (Bourdieu 1984, 13.)

Bourdieun teoria on saanut Suomessa myös kritiikkiä osakseen, erityisesti sovellettaessa sitä suomalaiseen tutkimukseen. Mm. Pertti Alapuro on nostanut esiin ranskalaisen ja suomalaisen yhteiskunnan erot. Ranskalainen yhteiskunta on ainakin distinktioteorian kehittämisen aikaan ollut paljon kerrostuneempi, ja eri ryhmät ovat Suomea selkeämmin eronneet toisistaan. Siksi teorian soveltaminen suoraan suomalaiseen yhteiskuntaan voi olla harhaanjohtavaa. (Alapuro 2006, 64-66.) Myös koulutuksessa ja ammattiryhmissä on tapahtunut muutoksia teorian kehittämisen jälkeen, ja näissä on myös maakohtaisia eroja (esim. Ranska vs. Suomi) (ks. Kahma 2011). Gronowin, Purhosen ja Rahkosen (2009, 39) mukaan Bourdieun teorian soveltuvuutta on arvostellut myös sosiologi Bernard Lahire, jonka mukaan nykypäivän ranskalaisen on paljon helpompi ponnistaa korkeaan koulutukseen myös työväenluokkaisesta taustasta, verrattuna 70-80-lukujen Ranskaan. Ranskalainen yhteiskunta jo itsessäänkin on muuttunut teorian luomisen ajoista, samoin suomalainen yhteiskunta. Tiedostan teorian kritiikin olemassaolon ja pyrin luonnollisesti kriittisyyteen tutkijana itsekin, mutta koen kuitenkin, että distinktioteoria on käypä vertailukohde tähän tutkimukseen saamastaan kritiikistä huolimatta.

2.4 Kaikkiruokaisuus ja suomalainen makututkimus

2.4.1 Kaikkiruokaisuus distinktioteorian haastajana

Kaikkiruokaisuus on distinktioteoriaa uudempi, erilainen lähestymistapa luokkien väliseen erottautumiseen. Kaikkiruokaisuutta on tutkinut mm. Richard Peterson, joka selittää kaikkiruokaisuuden ns. ”laajempänä” musiikkimakuna. Kaikkiruokaiset ylempään luokan musiikin harrastajat kuuntelevat montaa erilaista musiikkityyliä ja harrastavat ylipäätään enemmän musiikkia kuin alemman luokan edustajat, joilla on hyvin kapea musiikkimaku. Kun distinktioteoriassa ylempi luokka erottautuu ”hienostuneella” ja marginaalisella musiikkimaulla, kaikkiruokaisuudessa eron tekeekin se, kuinka paljon ja erityyppistä

musiikkia harrastetaan. Sama henkilö voi siis pitää sekä iskelmä- että klassisesta musiikista, kun distinktioteoriassa ylemmän luokan edustaja kuuntelisi todennäköisemmin klassista, ja työväenluokka helpommin lähestyttävää iskelmämusiikkia. Kaikkiruokaisuudessa työväenluokan maku nähdään suppeampana, ja harrastuneisuus vähäisempänä. (ks. Peterson 1992.)

Peterson on yhdessä Albert Simkusin kanssa tutkinut eri ammattiryhmien musiikkimakuja. Heidän vuonna 1992 julkaisemansa tutkimus *How musical taste groups mark occupational status groups* käyttää pohjana vuoden 1982 sekä 1992 laajan kyselytutkimuksen (Survey of Public Participation in the Arts) dataa. Tutkimus tehtiin Yhdysvalloissa väestörekisterikeskuksen toimesta (U.S. Census Bureau for the National Endowment of the Arts), ja siinä selvitettiin minkälaisiin kulttuuriaktiiviteetteihin täysi-ikäiset osallistuvat ja mitä musiikinlajeja he kuuntelevat mieluiten. (Peterson & Simkus 1992, 153–154.) Peterson ja Simkus käyttivät tutkimuksessaan tilastollista menetelmää, log-multiplikatiivista mallia selvittääkseen musiikinlajin ja ammattiryhmän yhteyttä. Menetelmässä ne ammattiryhmät, joilla on samankaltaisimmat valinnat musiikinlajeissa, ja ne musiikinlajit, joita ovat valinneet mahdollisimman samankaltaiset ammattiryhmät, ovat lähekkäin. Näin erotetaan mitkä lajit ovat ”korkeammalla” kuin toiset, ja nähdään, kuinka eriäviä eri ammattiryhmien valinnat loppujen lopuksi ovat; mitä korkeammalla sekä ammattiryhmä että musiikinlaji ovat (esim. korkea-arvoinen ammattiryhmä sekä korkeakulttuuriksi luokiteltava musiikinlaji), sitä parempi on sijoitus, ja mitä satunnaisempi yhdistelmä on (eli esim. korkea-arvoinen ammattiryhmä mutta alemman luokan musiikinlaji), sitä huonompi on sijoitus. (Peterson & Simkus 1992, 155–156.)

Petersonin ja Simkusin tutkimuksessa ammattiryhmät jaettiin sen mukaan, minkälaiset työskentelyolot niissä on ja kuinka paljon sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja ammattien harjoittaminen vaatii, eli mitä yleisiä vaatimuksia niiden harjoittamiseksi on. Näin he päätyivät 19:ään ammattiryhmään. He myös luokittelivat eri ryhmien oletettuja statustasoja (esim. johtajilla korkeampi status kuin vaikka tuotantotyöntekijöillä). (Peterson & Simkus 1992, 155.)

Tuloksissa korkeimmilla ammattiryhmillä valinnat osuivat useammin ”korkeakulttuurisiin” musiikkigenreihin eli mm. klassiseen musiikkiin, kun taas alemmat ammattiryhmät ovat valinnoissaan painottaneet yleisesti tunnettuja alempia genrejä eli esim. kantrimusiikkia (Peterson & Simkus 1992, 159–160). Myös osallistuminen eri taidemuotoihin ylipäättään oli kaikkein aktiivisinta ylimmillä ammattiryhmillä (emt., 162–164). Vaikka klassisen musiikin valitsi pääasiassa korkeamman ammattiryhmän edustaja, valitsivat näiden ammattiryhmien edustajat myös paljon muita musiikkilajeja, mikä puhuu kaikkiruokaisuuden puolesta. Heidän oli myös vaikea valita parasta musiikkigenreä, mikä myös lienee osoitus kaikkiruokaisuuden yleistymisestä ylempien ammattiryhmien keskuudessa: arvostetaan paitsi klassista, myös muuta musiikkia ja erilaisia taidemuotoja, ja myös harrastetaan niitä aktiivisemmin kuin muut ryhmät. (Peterson & Simkus 1992, 169–170.)

Peterson ruoti vuoden 1992 tutkimusta artikkelissaan samalta vuodelta, ja totesi tulosten pohjalta, että yläluokkaisen statuksen saa osallistumalla kaikkiin kulttuurin lajeihin ja tuntemalla niitä, ei erottautumalla kapeisiin marginaaleihin. (Peterson 1992, 252-255.) Tietämys useasta lajista on siis noussut arvostetuksi.

Peterson esittää tekstissään myös muutaman vaihtoehdon perusteluksi sille, miksi mahdollisesti on siirrytty Bourdieun distinktioteoriasta kaikkiruokaisuuteen. Yhteiskunnan muutos voi olla yksi selittävä tekijä: muutokseen ovat vaikuttaneet mm. kaksi maailmansotaa sekä koulutuksen kehittyminen sekä laajeneminen yhä useamman saataville. (Peterson 1992, 255.) Tässä tutkimuksessa huomio koskee yhdysvaltalaista yhteiskuntaa vastaajien ollessa yhdysvaltalaisia, mutta se voitaneen yleistää myös muihin länsimaisiin yhteiskuntiin. Myös median kehittyminen sekä etnisten ryhmien kulttuurien leviäminen ovat voineet osaltaan vaikuttaa muutokseen (Peterson 1992, 255–256).

Peterson ja Kern ovat vuoden 1996 tutkimuksessaan jatkaneet siitä, mihin vuosien 1982 ja 1992 kansallisiin kyselyaineistoihin perustuvat tutkimukset jäivät. Vertaillen näitä kahta he huomasivat, että vuodesta 1982 vuoteen 1992 on kaikkiruokaisuus kasvanut merkittävästi, eli yhä useampi ylemmän ammattiryhmän edustaja on valinnut yhä useampia mieluisia musiikinlajeja. Ja muutos näkyy nimenomaan ylemmissä ammattiryhmissä huomattavasti suurempana kuin alemmissä, mikä siis vahvistaa oletusta siitä, että kaikkiruokaisuus on

nimenomaan nk. yläluokan kasvava ominaisuus eikä selkeä suunta koko väestön joukossa. (Peterson & Kern 1996, 901–903.)

Sekä distinktio- että kaikkiruokaisuusteoriaan perustuvissa tutkimuksissa on melko yhteneväinen käsitys siitä, mitkä musiikinlajit yleensä mielletään korkeakulttuuriin ja mitkä matalaan kulttuuriin. Luokittelua ovat sivunneet mm. Peterson & Kern (1996) sekä Peterson & Simkus (1992), jotka tutkivat lajien hierarkiaa eri ammattiryhmiin kuuluvien ihmisten valintojen perusteella. Highbrow- eli korkeakulttuurin lajeiksi mielletään ainakin ooppera, klassinen musiikki ja jazz, lowbrow- eli matalaan kulttuuriin lasketaan kuuluvaksi ainakin kantri, hengellinen musiikki, rock sekä blues, Suomessa myös iskelmä. Välimaastoon jäävässä middlebrow- eli ”keskikulttuurissa” esiintyvät mm. big band -musiikki sekä musikaalit. (Peterson & Kern 1996, 900–901; Peterson & Simkus 1992, 157–159.)

2.4.2 Suomalainen makututkimus

Suomalainen yhteiskunta tunnetaan melko tasa-arvoisena ja demokraattisena yhteiskuntana, johon harvemmin liitetään ajatus luokkajaosta. Myös Suomessa on kiinnostuttu kaikkiruokaisuusteoriasta, ja sen sekä distinktioteorian soveltuvuudesta suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomalaista korkeakulttuuria ovat tutkineet mm. Semi Purhonen, Jukka Gronow ja Keijo Rahkonen tutkimuksessaan *Highbrow culture in Finland: Knowledge, taste and participation* vuodelta 2011. He toivat tutkimuksessa esiin tärkeän kysymyksen siitä, kuinka korkeakulttuurista suuntautumista voidaan mitata: onko kyse tiedosta, mausta vai osallistumisesta, ja käsittelivät näitä kulttuuristen käytäntöjen ulottuvuuksia kolmen teeman alla. Teemat ovat kulttuurinen pääoma, kulttuurisen kiinnostuksen siirtyminen nuorista ikäluokista vanhempiin kulttuurinharrastajiin, sekä kulttuurinharrastajien naisistuminen. Kulttuurinharrastamisen ulottuvuudet ovat saaneet erilaisia painotuksia aiemmissä tutkimuksissa, esim. edellä mainitut Petersonin tutkimukset toivat esiin mm. sen, kuinka paljon kulttuuria harrastetaan sekä sen, että arvostetaan montaa musiikin- ja taiteenlajia kapean suuntautumisen sijaan. Purhosen ym. mukaan tieto on jäänyt näistä kolmesta argumentista vähimmälle huomiolle, vaikkakin voidaan ajatella, että kaikki kolme voivat olla myös suhteessa toisiinsa, esim. ahkera osallistuminen konsertteihin lisää tietämystä musiikista tai tekee musiikin pidetyimmäksi. (Purhonen ym. 2011, 387.)

Purhonen ym. esittivät tutkimuksessaan kolme hypoteesia: naiset osallistuvat miehiä enemmän korkeakulttuuriin Suomessa, samoin vanhemmat ikäryhmät, sekä ne joilla on korkeampi koulutus, suuremmat tulot ja jotka kuuluvat ylempään luokkaan. Hypoteesit jatkavat mm. Petersonin esittelemää linjaa, joskin Peterson toi esiin selkeät ammattiryhmät, joiden mukaan makua jaotteli. Purhonen ym. esittivät hypoteesissaan myös, että koulutuksen merkitys on suurempi kuin tulojen tai ammatillisen luokan, mikä puolestaan hienosäätää Petersonin tuloksia. Purhosen ym. tutkimuksessa on käytetty pohjana Rahkosen tutkimusryhmän julkaisematonta tutkimussuunnitelmaa vuodelta 2006 ja materiaalina 3000 suomalaiselle tehtyä kyselyä (Purhonen ym. 2011, 388–389).

Tutkimuksessa tutkijat käyttivät mittareina edellä mainittuja kolmea ulottuvuutta; tietoa, makua ja osallistumista korkeakulttuuriin, ja mukana olivat kirjallisuus, musiikki, elokuva sekä visuaaliset taiteet. Tutkijat määrittivät riippuvat muuttujat ja suorittivat analyysin yleisen lineaarisen mallin mukaan, käyttäen muuttujina eri sosio-demografisia tekijöitä kuten sukupuoli, ikä sekä tulot. (Purhonen ym. 2011, 390–391.)

Tutkimuksen tuloksissa naiset osallistuivat musiikin saralla korkeakulttuuriin enemmän kuin miehet. Myös iällä oli tutkimuksessa vaikutusta: vanhemmat osallistuivat korkeakulttuurisiin musiikkimuotoihin nuorempia enemmän. Koulutus vaikutti kiintoisasti ammattiryhmää enemmän korkeakulttuuriin suuntautumiseen. Tulot vaikuttivat eri taidemuodoista eniten juuri musiikin harrastamisessa: mitä suuremmat tulot, sitä suurempi oli korkeakulttuuriin osallistuminen (vaikutus ei ollut kuitenkaan yhtä selvä tietämykseen tai makuun). Luokalla taas ei nähty vaikutusta tietämykseen. Näin ollen maku ja osallistuminen osoittivat kulttuurisen pääoman paremmin kuin tietämys. Lisäksi kaupunkilaiset harrastivat maalla asuvia enemmän korkeakulttuuria. (Purhonen ym. 2011, 392–393; 396.) Näissä tuloksissa voidaan myös nähdä eroavaisuutta Bourdieun teoriaan: siinä missä Bourdieun teoriassa tärkeintä osaa näyttelee yhteiskuntaluokka, korostaa uudempi teoria koulutuksen, eikä esim. tietyn ammattiryhmän tai tulojen merkitystä. Peterson esitteli 90-luvulla teoriansa ammattiryhmien kautta, mutta toki eroavaisuus voi johtua aikakauden lisäksi myös kulttuurisista tai yhteiskunnallisista eroista.

Purhosen ryhmän tutkimuksen tuloksissa kolmella ulottuvuudella eli maulla, tiedolla ja osallistumisella ei ollut suuria eroja verrattaessa niitä eri sosio-demografisiin muuttujiin. Maku ja osallistuminen olivat kuitenkin lähempänä toisiaan kuin tieto, johon ei vaikuttanut ammattiryhmä tai tulot, eikä sukupuolen eikä maantieteellisen alueen vaikutuskaan ollut niin suuri kuin makuun ja osallistumiseen. (Purhonen ym. 2011, 392.) Tieto voisikin olla yksi tulevaisuuden tutkimuskohteista, sen osoittaessa eroa muihin ulottuvuuksiin. Osallistuminen erottui kahdesta muusta ulottuvuudesta lähinnä tulojen osalta: mitä suuremmat tulot, sitä suurempi osallistuminen (Purhonen ym. 2011, 392). Lopputulema Purhosen ym. tutkimuksessa puhuu vanhan jaon puolesta: korkeakulttuuri on säilyttänyt roolinsa korkeamman sosiaalisen statuksen ja kulttuurisen pääoman ilmentäjänä. Tutkimuksessa korostuu myös mielenkiintoinen jako ulottuvuuksien välillä siinä, että maku ja osallistuminen ovat parempia indikaattoreita korkeakulttuurisesta suuntautumisesta kuin tieto. Tuloksista käy kuitenkin ilmi, että sosiaalinen arvostus korkeakulttuuria ja sen harrastamista kohtaan on asteittain vähentymässä, sillä nuoret harrastajat eivät arvosta korkeakulttuuria enää samalla tavalla kuin vanhemmat harrastajat (Purhonen ym. 2011, 395). Tämä kielisi siis jonkinasteisesta muutoksesta korkeakulttuurin asemassa Suomessa.

Liikkanen (2009) on lähestynyt suomalaista makukulttuuria materiaalinaan Tilastokeskuksen vuonna 2002 keräämä vapaa-aikatutkimus, ja on esitellyt taideharrastuksien arvotusta yhdentekevyyden kautta. Eri taidelajeista oopperassa käynti koettiin ylempien toimihenkilöiden ja tuotantotyöntekijöiden välisessä vertailussa molemmille kaikista yhdentekevimmäksi. Kuitenkin ero näiden kahden ryhmän välillä oli merkittävä: 46% korkeammasta ammattiryhmästä ja jopa 80% tuotantotyöntekijöistä koki oopperan omaan elämään kuulumattomaksi tai yhdentekeväksi (Liikkanen 2009, 175). Toisaalta mielenkiintoista on, että musiikin kuuntelu ja musiikin seuraaminen olivat enemmän tuotantotyöntekijöiden kuin ylempien toimihenkilöiden suosiossa: konsertissa käyminen taas oli päinvastoin mieluisampaa ylemmille toimihenkilöille. Tästä voidaan päätellä, että konserttitapahtuman miljööllä on myös vaikutusta harrastuksen arvottamiseen: kenties sosiaalisuus on yksi tärkeä osa konsertteihin osallistumista ylemmälle luokalle. Liikkanen toi kuitenkin myös esiin, että konserteissa käynnillä vahvistettava julkinen maku voi hyvinkin poiketa kotona esiin tulevasta mausta. (Liikkanen 2009, 176.) Tämä loisi kuvaa harrastuksista statuksen esiin tuomisena ja vahvistamisena. Musiikkitalo ympäristönä voisi siis tämän

perusteella olla enemmän ylemmän luokan kuin tavallisen kansan suosiossa, mikä selittäisi mahdollista tavallisen kansan negatiivisempaa suhtautumista taloon, vaikka musiikkimaku sinänsä ei välttämättä niin eriävä olisikaan. Toisille voi olla luontevampaa kuunnella klassista musiikkia kotona kuin konserttitilassa.

Kuten luokkasamastumisesta puhuttaessa jo mainittiin, myös Liikkanen toi esiin, että keskiluokkaan samaistui suurin joukko tutkimukseen osallistuneista. Liikkasen esittelemässä taulukossa ”Mielimusiikkimaininnat luokkasamastumisen mukaan” voitiin eri luokkiin samastuvien vastauksissa nähdä selkeät erot esim. klassisen musiikin kohdalla: klassisen mielimusiikkiseen valinneista 23 % kuului ylemmpään keskiluokkaan, kun taas työväenluokkaan kuului vain 9 % vastanneista. Iskelmä/viihdemusiikkiin mieltuneistä taas 49 % kuului työväenluokkaan, kun taas ylemmästä keskiluokasta vain 27 % koki sen mielimusiikkiseen. Vahvistusta tuloksiin toi selvitys niistä musiikkilajeista, jotka koettiin epämieluisimmiksi: työväenluokalla luku oli suurin klassisen musiikin kohdalla, ja pienin ylemmällä keskiluokalla. Myös rockmusiikin saralla ylempi keskiluokka erosi muista torjumalla sitä enemmän kuin muut luokat. Kiintoisaa on, miksi samainen ryhmä ei kuitenkaan torjunut iskelmää läheskään niin vahvasti kuin rockia, vaikka iskelmämusiikkia pidetään luokittelussa yleensä paljon lähempänä työväenluokan musiikkia kuin rockia. Rockin vahva torjuminen ei myöskään vahvasta kuvaa kaikkiruokaisuudesta. Iskelmän vähäinen torjuminen voi liittyä mm. tavallisuuden positiiviseen arvoon suomalaisessa kulttuurielämässä, tai toisaalta itsensä etäännyttämiseen kansasta pidettäessä iskelmää yhdentekevänä. (Liikkanen 2009, 185–187.)

Klassinen musiikki makukulttuurissa näkyy ainakin osittain olevan edelleen ylempien luokkien, tarkemmin sanottuna ylemmän keskiluokan, suosiossa. Klassisen suosio on kuitenkin laskenut, myös sen omimman yleisön eli ylemmän luokan keskuudessa. Liikkasen mukaan vuonna 2002 klassisen musiikin konsertissa kävijöissä oli lähes yhtä paljon muiden kuin yläluokkien edustajia, kun aiemmin yleisö on koostunut lähinnä ylemmistä toimihenkilöistä. Myös omakohtainen musiikin kuuntelu on klassisen musiikin osalta pudonnut varsinkin ylempien toimihenkilöiden kohdalla, eli klassisen suosio kaiken kaikkiaan on selvästi laskenut, ja rockmusiikin suosio taas ylipäättään lisääntynyt. (Liikkanen 2009,

188–189.) Tämäkin antaa kiintoisaa tietoa makukulttuurista verrattaessa tuloksia tämän tutkimuksen kohteena olevaan keskusteluun.

Ainoa yleisöä selkeämmin määrittävä ero näyttäisi olevan sukupuolijakaumassa: naiset harrastavat klassista musiikkia ja muutakin taidetta selvästi miehiä enemmän (Liikkanen 2009, 191). Maininta rockmusiikin suosion kasvusta voisi taas viitata hyvin kaikkiruokaisuuteen, samoin iskelmämusiikin yllättävä suosio tai vähäinen epäsuosio. Liikkasen mukaan vuonna 1991 oli harvinaista, että musiikinharrastaja kuunteli sekä klassista että rockmusiikkia, kun 2000-luvun alussa näitä yhdisteli jo huomattavasti useampi vastaaja. Bonnie Erickson on esittänyt ajatuksen siitä, että on siirrytty makujen hierarkiasta tiedon hierarkiaan: alimpana hierarkiassa ovat ne, jotka tietävät vähän sekä iskelmästä että klassisesta tai oopperasta, ja ylimpänä ne, joille kaikki tai suurin osa musiikinlajeista on tuttuja (Erickson 1996, 219). Yhteenvetona siis näyttäisi siltä, että kaikkiruokaisuus valtaa alaa, klassisen musiikin yläluokkainen leima on heikkenemässä, eikä siis voida puhua selkeästä eriytymisestä eikä makukulttuureista, jotka jakautuisivat suoraan yhteiskuntaluokkien tai niihin samastumisen perusteella. Huomiota herättävää Liikkasen tuloksissa on myös se, että klassisen musiikin suosijoista vain osa samastuu ylempään keskiluokkaan, ja suuri osa niistä, jotka valitsivat klassisen musiikin mielimusiikikseen, samastuukin muihin yhteiskuntaluokkiin (Liikkanen 2009, 191).

Gronow, Purhonen ja Rahkonen (2009) huomasivat musiikkimakututkimuksessaan, että ooppera on kaikista vähiten pidetty musiikinlaji: siitä piti suuresti (like very much) 6,1 % ja ei pitänyt lainkaan (dislike very much) jopa 21,9 % vastaajista. Klassisesta musiikista taas piti suuresti 16 % ja siitä ei pitänyt lainkaan vain 8,5 % vastaajista. Tässäkin tutkimuksessa iskelmä menestyi melko hyvin: siitä piti suuresti jopa 37 % vastaajista, ja siitä ei pitänyt lainkaan vain 6,7 % vastaajista. Ikä ja sukupuoli sekä koulutustausta vaikuttivat niin ikään valittuihin musiikinlajeihin eniten. (Gronow, Purhonen & Rahkonen 2009, 42.)

Merkittävä suomalaisen makukulttuurin ja yhteiskunnallisten jakojen tutkija on myös Pertti Alasuutari, jonka tutkimus (2009) liittyy merkittävästi omaan tutkimukseeni ja vahvistaa edellä esitettyjä näkemyksiä suomalaisesta makukulttuurista. Alasuutari on Liikkasen tapaan hyödyntänyt aineistonaan Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimusta ja päätellyt sen pohjalta,

että koulutetummat arvostavat enemmän perinteistä korkeakulttuuria, mutta eivät erottaudu sillä, eikä maun yhteys koulutukseen ole niin selvä, kuin mitä distinktioteoria esittää (Alasuutari 2009, 82-83.) Alasuutarinkin jaottelussa näkyy sukupuolijakauma: vaikka korkeakulttuurin harrastaminen on riippuvainen koulutuksesta, on sukupuolten välinen ero suurempi. Koulutetummat naiset harrastivat enemmän korkeakulttuuria, ja koulutetummat miehet sietivät korkeakulttuuria paremmin kuin vähemmän koulutetut miehet, ja naiset ylipäätään harrastivat korkeakulttuuria paljon enemmän kuin miehet. (Alasuutari 2009, 85-86.) Alasuutari on myös huomannut iän vaikutuksen korkeakulttuurin harrastamiseen, ja toi esille, että nuoret eivät juuri arvosta korkeakulttuuria, ja 1960-luvulla syntyneiden kohdalla on selvä piikki korkeakulttuurin harrastamisessa vähiten kouluttautuneilla. Tutkimus tukee kuitenkin kaikkiruokaisuusteoriaa: sen mukaan korkeasti koulutetut ovat kaikkiruokaisempia kuin muut, huolimatta sukupuolesta. Kaikkiruokaisuuteen on Alasuutarin mukaan vaikuttanut angloamerikkalaisen musiikin suosion lisääntyminen Suomessa (Alasuutari 2009, 88).

Tarja Rautiainen on myös nostanut esiin ajatuksen ”uudenlaisen kansanomaisen kulttuurin eliitin” syntyisestä 1960-luvun Suomessa. Hän viittaa sosiologi Osmo Koskelaisen vuonna 1967 Populaarikulttuuri -seminaarissa esittämään puheenvuoroon, jossa Koskelainen kertoo, että vain pop-eliittiin kuuluvat tiesivät kaiken popmusiikkiin liittyvän, ja myös varjelivat näitä pop-musiikin saloja tuodakseen ne esiin tilanteissa, joissa esittää etevämmyytensä. Tuohon aikaan alettiin entistä aktiivisemmin kirjoittaa myös populaarimusiikista, mikä myös varmasti lisäsi sen arvoa. (Rautiainen 2001, 151–152.)

Alasuutarin mukaan kaikkiruokaisuuskin on nykypäivänä kuitenkin valikoivaa: kaikkiruokaisuus näkyy usean erilaisen mutta silti arvostetun musiikkityylin harrastamisena, mutta kaikista alhaisinta arvostusta nauttivat musiikkigenret, kuten iskelmämusiikki, eivät edelleenkään kuulu korkeasti koulutettujen musiikkimakuun, varsinkaan mitä kouluttautuneemmasta henkilöstä on kyse. Mielenkiintoinen havainto Alasuutarilta on se, että eri koulutustaustaisten valitessa mieluisimpia musiikkilajeja, oli korkeasti koulutettujen vastauksissa yleisin valinta jazz-musiikki, kakkossijalla klassinen soitinmusiikki, ja kolmannella sijalla vaihtoehto ”funk, reggae, soul, blues”. (Alasuutari 2009, 86–90.) Alasuutari toteaa kuitenkin, että vaikka korkeasti koulutetut valitsivat keskenään samoja,

useita musiikkilajeja, valinnat eivät yhtene niin selkeästi, että eliitin keskuudessa olisi havaittavissa jokin uusi, muista erottautuva musiikkimaku (Alasuutari 2009, 91).

Alasuutarin tutkimuksessa myös vastakkainasettelu kaupunkilaisten ja maalla asuvien välillä tuotti eriäviä tuloksia: kaupunkilaiset ja erityisesti pääkaupunkiseudulla asuvat olivat kaikkiruokaisimpia. Toisaalta muualla Suomessa asuvat korkeimmin koulutetut olivat maultaan kaikkiruokaisempia kuin samoilla seuduilla asuvat alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet, ja suurissa kaupungeissa asuvat alemman tutkinnon suorittaneet taas olivat kaikkiruokaisempia kuin korkeasti koulutetut. Näitä eroja saattavat tehdä erilaiset koulutusalat ja ammattiryhmät. (Alasuutari 2009, 91–92.) Mielenkiintoista Alasuutarin tutkimuksessa on myös se, että konserteissa käyminen osoittaa selvästi suurempaa kaikkiruokaisuutta.

Nina Kahma on tehnyt tuoreta tutkimusta yhteiskuntaluokkiin, niihin samastumiseen sekä makuun liittyen. Edellä esittelin jo Kahman vuoden 2010 tutkimusartikkelin luokkasamastumisesta. Suomalaiseen makututkimukseen tekee jatkoa Kahman 2011 julkaisema väitöskirja *Yhteiskuntaluokka ja maku*, johon myös luokkasamastumisartikkeli sisältyy, ja jossa Kahma asettuu tuloksillaan distinktioteorian ja kaikkiruokaisuuden väliin: toisaalta hän näkee, että suomalaisten kulttuurin kuluttamisessa on eroja eri yhteiskuntaluokkien välillä, eli luokkia on havaittavissa suomalaisessa yhteiskunnassa sekä kulttuurisissa valinnoissa, mutta toisaalta mitään selkeää eliitin erityttämää korkeakulttuurista makua ei voida havaita. Taloudellinen hyväosaisuus kuitenkin lisää kaikkiruokaisuutta kulttuurivalinnoissa. Työväenluokka osoittautuu hänen tutkimuksessaan muita luokkia passiivisemmaksi kulttuurin kuluttajaksi. (Kahma 2011.) Kahma siis toisaalta vahvistaa kaikkiruokaisuutta tai ainakin sen nousua, hylkäämättä kuitenkaan täysin hierarkia-ajattelua ja Bourdieun jakoja ylempien ja alemmien luokkien erilaisiin makuihin.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Tutkimusongelma

Tarkastelen tässä tutkimuksessa Helsingin Sanomien nettisivujen keskustelupalstalla käytyä keskustelua Musiikkitalosta ja laajemmin korkeakulttuurista sekä siihen liittyvistä näkemyksistä. Taustaoletuksena aiempien tutkimusten perustella on se, että korkeakulttuuria harrastavien maku on muuttunut kaikkiruokaisemmaksi, mutta eroja on havaittavissa eri kuulijaryhmien käyttämässä diskursseissa, ja luokkajakoakin on nähtävissä diskurssien kautta suomalaisessa yhteiskunnassa. Tutkimuksessa taustana ovat sekä Pierre Bourdieun distinktioteoria, että uudempi näkemys kaikkiruokaisuudesta. Myös suomalaiset makukulttuurin tutkimukset rinnastetaan keskustelussa luotaviin näkemyksiin korkeakulttuurin harrastajista ja siitä, mitä korkeakulttuuri nykypäivän Suomessa on ja edustaa. Korkeakulttuurinäkemyksiä esitetään Musiikkitalon kautta, joten Musiikkitaloon liittyvät näkemykset ovat yksi osa keskustelua ja täten myös analyysia.

Pyrkimykseni on ensin hahmottaa sekä itselleni että lukijalle aineistoni sisältöä etsimällä keskustelusta erilaisia teemoja ja näin saada vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni:

1. Mitkä Musiikkitaloa koskevat teemat puhuttavat kirjoittajia ja missä suhteessa, sekä mikä talossa nostaa esiin eniten mielipiteitä?

Tutkimukseni varsinainen tutkimusongelma keskittyy Musiikkitalon viitekehyksessä käytävään keskusteluun suomalaisesta korkeakulttuurista ja sen harrastajista. Vaikka Musiikkitalon ohjelmistossa on hyvin erityyppistä kulttuuritarjontaa, mielletään talo pääasiassa korkeakulttuurin areenaksi. Tämä teema viittaa elitismistä ja korkeakulttuurista sekä yhteiskunnan eri luokista esitettyihin puheenvuoroihin, ja sen pohjalta muotoilin päätutkimusongelmani ja samalla toisen tutkimuskysymykseni:

2. Minkälainen käsitys keskustelupalstan kirjoittajilla on korkeakulttuurista ja sen harrastajista Suomessa, ja kuinka he konstruoivat korkeakulttuuria Musiikkitalon esimerkin kautta?

Ongelmasta heränneitä tarkentavia alakysymyksiä ovat:

- minkälaisia piirteitä suomalaiseen korkeakulttuuriin liitetään?
- kuinka keskustelijat määrittelevät oman asemansa mahdollisessa luokkajaossa sekä sijoittavat muut tähän jakoon?
- mitä argumentteja esitetään korkeakulttuurin puolesta ja sitä vastaan?

Korkeakulttuuri käsitteenä sisältää muutkin taiteenlajit kuin musiikin, mutta koska viitekehyksenä on nimenomaan Musiikkitalosta käytävä keskustelu, taustamateriaalinani nimenomaan musiikkia koskevat tutkimukset, ja koska Musiikkitalosta puhuttaessa talo mielletään nimenomaan ja ensisijaisesti musiikin, ei muiden taiteiden, areenaksi, keskityn itsekin taidelajeista vain musiikkiin, ja viittaan korkeakulttuurista puhuessani aina musiikkiin, en muihin taidelajeihin, ellen muuta erikseen mainitse ja määrittele.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen, ja pääasialliset tutkimusmenetelmäni pohjautuvat sisällön- ja diskurssianalyysiin. Sisällönanalyysissä tutkitaan aiheeseen liitettyjä merkityksiä. Tarkoitukseni tutkimusta aloittaessa oli lähestyä aineistoa ensin aineistolähtöisellä analyysillä, jossa jaan aineistoni teemoihin. Pysin näin selkeyttämään ja jaottelemaan aineiston selkeäksi kokonaisuudeksi, ja samalla pääsemään perille siitä, mikä Musiikkitalossa puhututtaa. Tämän suoritettuani huomasin kuitenkin yllätyksekseni, että aineistossani ei oikeastaan keskitytäkään suoranaisesti Musiikkitalon arvosteluun ja arviointiin muutamia ketjun alkupään kommentteja lukuun ottamatta, vaan puhe laajenee Musiikkitalosta korkeakulttuurin harrastajiin ja asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa, luokkajakoihin sekä erilaisiin makukulttuureihin. Aineisto siis muutti tutkimuksen suuntaa alkuperäissuunnitelmasta, joten muotoilin tutkimusongelmani uudestaan aineiston todellisen sisällön ja annin perusteella. Pidän kuitenkin tarkastelussa mukana myös Musiikkitalon argumentoinnin kohteena, sillä se on toiminut keskustelussa kimmokkeena ja viitekehyksenä, ja toimii osaltaan myös esimerkkinä korkeakulttuurisesta musiikkitoiminnasta.

Helsingin Musiikkitalosta ei ole ehditty tehdä vielä juurikaan tutkimuksia: johdannossa esittelemäni Kaisa Rönkön ja Terhi Varosen pro gradu -tutkielmat lienevät tutkimus-

kohteiltaan lähimpänä nyt käsillä olevaa tutkimusta. Suomessa ei ole tutkittu suhtautumista uusiin kulttuurirakennuksiin kovin runsaasti ainakaan yleisön keskusteluja analysoimalla: sen sijaan perinteisempää yleisötutkimusta on löydettävissä jonkin verran. Myöskään kansainvälisen tutkimuksen kentältä en ole toistaiseksi löytänyt suoria esimerkkejä vastaavanlaisesta tutkimuksesta. Suomalaista makukulttuuria sekä yhteiskuntaluokan ja maun suhdetta on kyllä tutkittu, mutta erilaisin menetelmin, pääasiassa haastattelemalla ja määrällisillä kyselytutkimuksilla. Tässä tutkimuksessa haluan keskittyä nimenomaan sisällönanalyysiin sekä diskursseihin, joita keskustelusta nousee, tukenani diskurssianalyysin viitekehys. Uskon, että tutkimus voi antaa uudenlaista tutkimustietoa juuri menetelmän valinnan ja aineiston kautta.

Sisällönanalyysia voidaan käyttää paitsi metodina, myös väljänä teoreettisena viitekehysenä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91), joten ensin suorittamani kommenttien luokittelu perustuu sen lainalaisuuksiin. Tutkimuksen varsinainen kiinnostuksen kohde, eli keskustelussa konstruoitavat argumentit korkeakulttuurista ja sen käyttäjistä, ovat tarkastelussani diskurssien kautta. Diskurssianalyysissä analysoidaan sitä, kuinka sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä, kuten keskusteluissa (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 9). Kielen käyttö ei siis ole vain todellisuutta koskevan informaation välittämistä, vaan asiointilojen tuottamista puheaktien tai diskurssien kautta (Alasuutari 1994, 144).

Kielen käyttö ja merkityssystemit ovat olennaisia käsitteitä diskurssianalyysissä. Kielen käyttö on käytäntö, joka merkityksellistää, järjestää, rakentaa, uusintaa ja muuntaa sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Me siis merkityksellistämme kohteet, joista puhumme tai kirjoitamme. Käsitteet saavat merkityksensä kulttuurisesta näkökulmasta, eli konteksti vaikuttaa merkityksellistämiseemme. Merkitysten ajatellaan muodostuvan suhteessa ja erotuksena toisiinsa. Arkikielessä käytämme jatkuvasti keskinäisiin merkityseroihin perustuvia luokitteluja, esim. eri värit (punainen, sininen), miehet ja naiset, opiskelijat ja opettajat, kahvi ja tee jne. (Jokinen ym. 1993, 19–20.) Merkityssystemeistä voidaan käyttää myös nimitystä repertuaari tai diskurssi, ja niiden tarkastelussa minän rakentamisen tai rakentumisen prosessit keskustelussa ja sosiaalisissa käytännöissä ovat diskurssianalyysin ydin (Jokinen ym. 1993, 37). Diskurssianalyysissä tutkija tukeutuu vankasti

tutkimusaineistoon jäljittäessään merkityssysteemejä ja tilannekohtaisesti puheessa tuotettuja funktioita. Aineisto on erittäin tärkeässä roolissa diskurssianalyyssissa, sillä sen ajatellaan olevan tutkimuskohde itsessään, ei pelkästään siitä kertovaa kuvausta. (Jokinen ym. 1993, 50–51.)

Diskurssianalyyssissa tutkimusaineiston analysointi on helpointa aloittaa erojen ja yhtäläisyyksien etsimisellä aineistosta. Erot puhujan käyttämien merkityssysteemien tai repertuaarien välillä ovat yleensä erityisen kiinnostavia. On kuitenkin tärkeää, että tutkija huomioi tutkimuksessaan muutaman seikan: merkityssysteemit esiintyvät aineistossa siellä täällä eivätkä kokonaisuuksina, tutkijan tulee tulkinnoissaan tukeutua niihin eroihin, joita kielen käyttäjäkin käyttää, ja sanojen käytöllä on kirjaimellisten merkitysten lisäksi muita, vaikeammin havaittavia mutta oleellisia merkityksiä (konnotaatiot, miellelyhtymät ym.). (Jokinen ym. 1993, 50–51.)

Suhtautumiseni aineistoon on relativistinen. Relativismissa puhe ja teksti nähdään diskurssianalyyssin periaatteiden tavoin todellisuuden versioina, ei suoranaisina totuuksina. Tarkoitukseni ei siis ole tarkastella, ovatko keskustelijoiden puheet totta tai faktaa, vaan sitä, miten he muodostavat merkityksiä kommentoissaan ja rakentavat sitä kautta totuuksia ja todellisuutta. Relativismiin kytkeytyy myös sosiaalinen konstruktionismi eli viitekehys, joka viittaa myös todellisuuden rakentumiseen kielen kautta vuorovaikutuksessa. Vastakohtana relativismille on realismi, jossa taas ajatellaan, että se, mitä ihmiset asioista ja ilmiöistä kertovat, kertoo asioiden todellisesta ilmenemisestä, siinä missä relativismissa puheessa tuotetut asiat ovat vain eri versioita todellisuudesta, siis todellisuuden luomista aina uudestaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Edellä kuvattujen menetelmien kautta vertaan aineistoani makututkimukseen sekä distinktio- ja kaikkiruokaisuusteoriaan, ja tarkastelen, voidaanko aineistossa syntyvissä konstruoinneissa nähdä viitteitä näistä teorioista. Tavoitteenani on pääasiassa kuitenkin löytää ne argumentit ja tavat, joilla korkeakulttuurin käyttäjiä ja harrastajia kuvataan, ja tarkastella, kuinka aiemman tutkimuksen pohjalta syntynyt hypoteesi distinktion muuttumisesta kaikkiruokaisuuteen mahdollisesti näkyy aineistossani.

3.3 Verkkokeskustelu tutkimusaineistona

3.3.1 Tutkimusaineisto

Valitsin aineistokseni Helsingin Sanomien nettisivujen keskustelupalstalla käydyin keskustelun. Keskustelu on käynnistynyt Helsingin Sanomissa 5.2.2010 julkaistusta artikkelista ”BBC kysyy, mihin Helsinki tarvitsee uutta musiikkitaloa” (toimittajana Sirpa Pääkkönen). Artikkelissa esitetään BBC:n toimittajan Nick Highamin Musiikkitalolla kuvaaman videon satoa, jossa eri toimijat kommentoivat taloa Highamin ohella. Artikkelin kirvoitti keskustelua sen julkaisupäivästä muutaman viikon eli 21.2. asti, jonka jälkeen keskusteluun ei enää ole tullut lisää kommentteja. Keskustelua käytiin pääasiassa nimimerkeillä, jokunen kirjoittaja osallistui myös omalla nimellään.

Valitsemassani keskustelussa on siis 254 kommenttia, jotka on jätetty nimimerkeillä. Keskustelijoista suurin osa on kuitenkin jättänyt vain yhden kommentin: keskustelussa on 141 eri nimimerkkiä, joista ainoastaan 4 on kirjoittanut kommentteja 10 tai enemmän. Suurin osa keskustelijoista on osallistunut keskusteluun yhdellä ainoalla kommentilla (ellei joku kirjoittajista ole osallistunut usealla eri nimellä). Eniten kommentteja kirjoittaneet käyvät pareittain pitkiä juupas-eipäs – tyyppisiä dialogeja, joissa he hakevat eri argumentteja, joilla puolustaa kantaansa ja tehdä itseään ymmärrettäväksi. Epätasainen kommenttien jakautuminen voidaan toisaalta nähdä kiinnostuksen puutteena, kun keskustelijat eivät vaivaudu vastaamaan kommenttinsa herättämiin kysymyksiin, toisaalta taas voidaan ajatella, että aihepiiri on koskettanut melkoisen suurta joukkoa, kun niinkin moni on ylipäättään sanaisen arkkunsa avannut edes yhden kommentin verran. Kuten johdannossa jo mainitsin, tämä tutkimus eroaa edeltäjistään aineistonsa osalta siinä mielessä, että kirjoittajia ei voi erotella esim. titteleiden perusteella, eikä heidän asemaansa yhteiskunnassa voida tietää muuten kuin kommentista päättelemällä. Olen tutkijana kiinnostunut nimenomaan ”kansan”, en median tai asiantuntijoiden mielipiteistä, ja uskon, että aineistona verkkokeskustelu hoitaa tehtävänsä. Myöskään diskurssianalyysissa, johon tämäkin tutkimus osittain tukeutuu, ei olla kiinnostuneita siitä, ovatko keskustelijat oikeassa tai väärässä tai keitä he ovat, vaan nimenomaan *miten* he käyttävät kieltä ja konstruoivat argumenteillaan maailmaa.

Koen, että aineisto, jossa ei suoraan ole kysytty asiaa, johon etsitään vastausta, voi olla paljon hedelmällisempää, kun keskustelijat itse tuovat aihepiirejä esiin pyytämättä ja toisaalta myös kirjoittaessaan yhdestä asiasta tuovat tietoa tutkijalle myös sen ulkopuolelta. Keskustelijat eivät siis ketään miellyttääkseen tai itseään pönkittääkseen kirjoita odotetulla tavalla (vrt. esim. suorat haastattelukysymykset, joihin tutkittavat voivat vastata tietyllä tavalla esim. miellyttääkseen tutkijaa tai luodakseen itsestään parempaa kuvaa).

3.3.2 Verkkokeskustelun piirteistä

Helsingin Sanomien keskustelupalstalle voi kirjoittaa kuka tahansa, joka rekisteröityy palveluun. Rekisteröitymiseen ei vaadita muuta kuin nimi ja sähköpostiosoite, joten kellä tahansa on periaatteellisella tasolla pääsy keskustelupalstalle (palstan käyttöehdot ovat muuttuneet kyseisen keskustelun jälkeen). Palstaa voi lukea ilman rekisteröitymistä. Pidän verkkokeskustelua aineistona hedelmällisenä juuri siksi, että periaatteessa kuka tahansa voi osallistua keskusteluun pienellä vaivalla, eli paljon helpommin kuin esim. itse sanomalehden mielipideosioon kirjoittamalla. Uskon, että näin myös kirjoittajajoukko on paitsi laajempi, myös kirjavampi. Toisaalta voidaan toki pohtia myös sitä, minkälaista rajausta Helsingin Sanomat ns. ”keskustelualustana” tekee: lehden lukijat keskittynevät pääasiassa pääkaupunkiseudulle, ja lukijoissa lienee enemmän ns. sivistyneistön edustajia. Nettisivujen seuraaminen ei kuitenkaan vaadi lehden tilaamista, joten keskusteluun voi osallistua vaikkei lehteä säännöllisesti lukisikaan. Ajattelen myös, että koska Musiikkitalon rakennuspaikkana on Helsinki, käydään talosta keskustelua varmasti enemmän juuri Helsingin alueen sanomalehdessä kuin muissa, ja toisaalta koska se koskettaa eniten helsinkiläisiä, he myös ovat kiinnostuneimpia esittämään siitä mielipiteensä. Keskustelusta voidaan kuitenkin huomata, että siihen ovat osallistuneet myös muutamat ulkopaikkakuntalaiset.

Keskustelupalstan kirjoittajien anonyymius voidaan nähdä sekä etuna että haittana. Keskusteluun voi olla matalampi kynnyks osallistua, kun voi kirjoittaa nimimerkin suojassa, ja toisaalta taas tutkimusta ajatellen kirjoittajista ei saada tutkimukseen lisäarvoa, kun ei tiedetä esim. mitä sukupuolta, sukupolvea tai ammattiryhmiä he edustavat. Tässä tutkimuksessa se ei ole kuitenkaan niin relevanttia kun tarkastellaan sitä, kuinka kirjoittajat konstruoivat todellisuutta, ja konstruoinneista voidaan jo jonkin verran päätellä myös sitä, minkälainen

tausta kirjoittajilla on. Toki on mahdollista myös, että kirjoittaja antaa itsestään täysin todellisuudesta poikkeavan kuvan. Sekään ei kuitenkaan ole relevanttia tätä tutkimusta ajatellen, ja uskon, että saan aineiston kautta melko rehellisen kuvan suhtautumisesta Musiikkitaloon sekä korkeakulttuuriin Suomessa. Kommentit ovat hyvin asiapitoisia, mielestäni niistä ei ole havaittavissa harhaanjohtamista tai kärjistämistä vain pilailu- tai provosointimielessä. Monilla keskustelupalstoilla voi havaita runsaasti täysin asiaankuulumattomia ja asiattomia kommentteja, mutta tästä keskustelusta ne puuttuvat lähestulkoon kokonaan. Toki myös moderojalla eli palstan ylläpitäjällä voi olla osansa tässä: moderoinnit hallinnoivat keskustelupalstoja ja keskusteluun puuttuminen voi olla hyvin eriasteista eri palstoilla (Crystal 2001, 133), mutta toisaalta uskon myös, että keskusteluun osallistujat todella haluavat esittää mielipiteensä asiasta, eivätkä kirjoittele vain huvikseen, etenkin kun kiinnittää huomiota siihen, kuinka huolellisesti perusteltuja monet kommentit ovat.

Helsingin Sanomat määrittelee sivustonsa käyttöehdoissa keskustelupalstan sääntöjä seuraavasti: ”Kirjoittaja myöntää Helsingin Sanomille oikeuden muokata, kopioida, julkaista tai olla julkaisematta kokonaan tai osittain sellaista aineistoa, jonka kirjoittaja on lähettänyt keskustelupalstalle.” On siis mahdollista, että alatyylisiäkin kommentteja on yritetty lähettää sivustolle. Tästä en tutkijana kuitenkaan voi saada varmuutta. Kirjoitusasu on hyvin siisti: kielioppisäännöt ym. ovat hallussa, ja teksti on sujuvaa. Tästä voitaisiin päätellä, että keskustelijat ovat suhteellisen koulutautuneita, eli kenties edustavat enemmän ylempää kuin aivan alimpia koulutusasteita ja näin myös mahdollisesti ylempiä yhteiskuntaluokkia. Tämä arvailu ei kuitenkaan riitä vielä kertomaan totuutta kirjoittelijoista, eikä ole tarviskaan. Kieliasua tärkeämpää lienee kuitenkin se, kuinka tekstit ymmärretään.

Internetissä on hyvin erilaisia keskustelu- ja kirjoittelumuotoja. Sosiaalinen media on lähes jokaiselle tänä päivänä jo tuttu ilmiö, ja Facebook ja Twitter sekä erilaiset keskustelupalstat kuulunevat monen suomalaisen arkeen. Tämän tutkimuksen nettiteksti voidaan luokitella asynkroniseksi tai epäsynkroniseksi (määritelmä riippuu tutkijasta, ks. esim. Crystal 2001; Wallace 1999). Tämä siis tarkoittaa, että keskustelu ei ole aikaan sidottua, vaan keskustelijat voivat käydä jatkamassa viestiketjua juuri silloin kuin haluavat, eikä keskustelua käydä reaaliajassa (vrt. esim. puhelinkeskustelu, jossa molemmat osapuolet ovat väkisin samaan

aikaan läsnä, tai netissä vaikkapa Facebookin pikaviestit, joita lähetellään silloin, kun molemmat keskusteluun osallistujat ovat kirjautuneina Facebookiin) (Crystal 2001, 11–12; 129–130). Tämä voidaan nähdä hyötynä: aika tai paikka ei rajaa keskusteluun osallistumista, vaan kukin voi osallistua silloin kuin itselle sopii. Patricia Wallacen mukaan tekstityyli vaihtelee puhuttaessa synkronisista tai asynkronisista teksteistä: asynkronisissa keskusteluissa tekstin ”rekisteri” on erilaista kuin ns. nopeammassa synkronisessa keskustelussa, jossa reagoidaan heti toisen kirjoitukseen, ja yleensä tällöin myös teksti on enemmän puheen kuin kirjoituksen kaltaista, ainakin verrattaessa asynkroniseen tekstiin. Asynkronista tekstiä Wallace vertaa esim. haastattelussa käytettävään kieleen, jossa huomioidaan, että yleisönä on enemmän kuin yksi henkilö (chateissa ym. osoitetaan tekstit monesti jollekin tietylle keskustelijalle, vaikka sen näkeekin useampi vastaanottaja) ja ehkä siksi kiinnitetään myös tekstin ulkoasuun enemmän huomiota. (Wallace 1999, 11–12.) Voidaan siis tämän pohjalta ajatella, että aineistoni verkkokeskustelun kieli on suurelta osin hiottua ja harkittua, ja se näyttäisi pitävän hyvin paikkansa aineistoa tarkasteltaessa.

Verkkokeskustelun ja muidenkin kirjoitettujen tekstien ongelmana on kuitenkin aina niiden tulkinnallisuus. Keskusteltaessa kasvokkain ovat tulkinnan apuna sanojen lisäksi eleet, ilmeet ja äänenpaino, mutta kirjoitetusta kielestä nämä kaikki puuttuvat (Wallace 1999, 15–16). Tällöin myös väärinymmärryksen vaara kasvaa. Ongelma voi kasvaa entisestään, kun kyseessä ovat keskustelijat, jotka eivät ennalta tunne toisiaan eivätkä voi ennakkotietämyksen valossa arvostella, onko teksti kirjoitettu ”tosissaan” vai esim. ironisesti (Wallace 1999, 14). Tämä koskee tämänkin tutkimuksen keskustelua. Monissa nettiteksteissä käytetään sanoman vahvistamiseksi tai mielialan ilmentämiseksi hymiöitä eli erilaisin merkein koostettuja ”kasvoja” jotka voivat olla iloiset :), surulliset :(tai vaikkapa silmää iskevät ;). Näitä hymiöitä ei kuitenkaan tässä aineistossa ole käytetty lainkaan, mikä voi kertoa esim. keskustelun ”vakavuudesta”, asiallisuudesta tai kirjoittajista (esim. nuoriso käyttää uskoakseni enemmän hymiöitä kuin vanhempi sukupolvi). Crystal mainitsee myös, että asynkronisessa keskustelumuodossa keskustelu voi olla kirjoittajan osalta ohi, mutta teksti säilyy, ja tässä vaarana on se, että kun keskustelija ei enää ole perustelemassa tai puolustamassa kommenttiaan ja ehkä kirjoituksen aikana vahvana jylläävät tunteet ovat laantuneet, voi kommenttia käyttää tai tulkita väärin myöhempänä ajankohtana ja eri kontekstissa (Crystal 2001, 135). Tutkijalla onkin suuri mahdollisuus ja toisaalta vastuu valita se, kuinka tekstejä

tulkitsen ja vetään niistä johtopäätöksiä. Olen käynyt tutkimusaineistoni läpi lukuisia kertoja varmistaakseni siitä, että olen ottanut huomioon mahdolliset tulkintavaihtoehdot. Luonnollisesti tutkijan rooli aineiston esittelijänä ja tulkitsijana jää melko suureksi. Tärkeää on myös pyrkiä pysymään puolueettomana, varsinkin kun tutkittava kohde on sellainen, josta itselläni on vahva mielipide tutkijaminäni ulkopuolella.

Wallace on kirjoittanut nettiteksteissä käytettävästä kielestä, ja on todennut, että kieli on hyvin vahva väline verkossa käytävissä keskusteluissa muiden signaalien jäädessä pois (Wallace 1999, 9-10). Teksti voi olla leikkisää, huoletonta, asiantuntevaa tai vaikkapa huvittavaa. Wallace tuo esiin myös kiinnostavan seikan siitä, että netissä luodaan ns. online-persoonaa tekstien kautta. Ja mikäli online-ympäristö on vieras tai siellä kirjallisen tekstin tuottaminen muuten vaikeaa, voi tämä myös haitata tai vaikeuttaa tuon kuvan luomista, ja jopa luoda kirjoittajasta täysin virheellisen tai epäselvän kuvan, kun ”tosielämässä” kasvokkain henkilö voisi tuoda asiansa julki hyvinkin asiantuntevasti ja selkeästi. (Wallace 1999, 14–15.) Tässä tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on kuitenkin se, kuinka keskustelijat konstruoivat kirjoituksissaan suomalaista korkeakulttuuria ja siihen liittyviä ilmiöitä, joten edellä esitetyt seikat eivät sellaisenaan ole tutkimuksen mielenkiinnon kohteena, vaikka ne on hyvä pitää mielessä aineistoa tarkasteltaessa.

3.4 Tutkimuksen kulku

3.4.1 Aineiston kvantifiointi eli luokittelu

Sisällönanalyysissa tarkoitus on saada hajanainen aineisto järjestettyä luokittelemalla se, ja näin myös tiivistää aineistoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 89). Aloitin aineiston käsittelyn aineistolähtöisellä analyysillä, ja nähdäkseni, mitä aihepiirejä ja teemoja Musiikkitalo herättää keskustelussa, luokittelin aineiston eri teemojen alle. Muodostin ensin jokaisesta kommentista pelkistetyn ilmaisun, ja yhdistelin sitten samaa aihetta koskevat ilmaisut omiin ryhmiinsä, jotka nimesin niiden sisältöjen mukaan eri teemoiksi. Suurin osa kommentteista kuului selkeästi tietyn teeman alle, mutta joissakin kommentteissa joko käsiteltiin useampaa teemaa, tai ei selkeästi mitään teemoista. Niinpä kävin luokitteluosion läpi kolmeen kertaan, jotta

varmistuisin luokitteluni johdonmukaisuudesta. Kommentit, jotka käsittelivät useaa aihetta, luokittelin sen mukaan, mikä aihepiiri näyttäisi olevan pääasiassa kommentoitavana. Luokittelu oli yllättävän vaikeaa: vaikka periaatteessa uskoi ymmärtäneensä, mitä kirjoittaja ajoi takaa, ei kuitenkaan voinut olla varma, onko ymmärtänyt oikein esim. mahdollisen ironian tai muun kommenttia kuvaavan vivahteen, kun käytössä on vain raaka teksti. Tärkeää oli kuitenkin luottaa omaan päähänsä ja toisaalta pysyä puolueettomana. Kuten Tuomi & Sarajärvi (2002, 103) toteavat: ”Loppujen lopuksi on tutkijan oman harkinnan varassa, miten hän muodostaa kategorioita tai millä perusteilla hän katsoo tietyn ilmaisun kuuluvan tiettyyn luokkaan”.

Luokittelin aineiston 12:een teemaan ja nimesin ne aihepiirien mukaan seuraavasti:

1. Musiikkigenret (17)
2. Musiikkitalon/korkeakulttuurin rahoitus (87)
3. Kulttuuri vs. urheilu (13)
4. Arkkitehtuuri (7)
5. Akustiikka (10)
6. Konserttitilan tarpeellisuus ja rakennuspaikka (18)
7. Lippujen hinnat (6)
8. Korkeakulttuurin harrastajat (35)
9. Artikkelin kommentointi (käännösvirheet) (13)
10. Kulttuurin arvo, tehtävä ja vaikutus (17)
11. Keskustelun kulun ja keskustelijoiden kommentointi ja arvostelu (24)
12. Muut, aiheeseen liittymättömät kommentit (6)

Teeman perässä sulkeissa oleva numero kertoo, kuinka monta kommenttia teemaan kuuluu: se osoittaa siis samalla, mikä teema puhututti keskustelussa eniten (kommenttien yhteenlaskettu määrä on tässä 253 poiketen yhdellä aiemmin ilmoittamastani määrästä, sillä yksi kommentti on keskustelussa kaksi kertaa sanasta sanaan samanlaisena, uskoakseni vahingossa).

Käyn seuraavassa lyhyesti läpi, mitä aiheita mihinkin teemaan liittyen käsiteltiin antaakseni kokonaiskuvan aineistosta, ja keskityn sitten tarkemmin tätä tutkimusta ja tutkimusongelmaa ajatellen relevantteihin teemoihin.

Musiikkigenret -teeman alle luokittelimissani viesteissä keskityttiin lähinnä vertailemaan klassisen musiikin ja muiden musiikkilajien asemaa sekä Musiikkitalossa että suomalaisessa kulttuurielämässä ylipäätään. Viesteissä asetettiin usein vastakkain klassinen musiikki ja

”muut musiikinlajit”, tai verrattiin klassista ja rytmimusiikkia. Ooppera nousi myös musiikinlajina hyvin useasti esille.

Teema, joka koskee Musiikkitalon ja korkeakulttuurin julkista rahoitusta, keräsi eniten kommentteja. Tässäkin teemassa keskusteltiin enemmän kulttuurin kuin Musiikkitalon rahoituksesta, ja mielenkiintoista oli, että ooppera rahoituksen kohteena mainittiin hyvin useasti, paljon useammin kuin Musiikkitalo tai muut korkeakulttuurin rahoituskohteet. Hyvin monessa kommentissa tuotiin esiin se, että veronmaksajat ovat julkisen rahoituksen takana. Rahoitusviestit sivusivat hyvin usein myös kulttuurin harrastajia (ks. teema nro 8), ja monet kommentteista kävisivätkin yhtä hyvin kumpaan ryhmään tahansa. Yleisin näkemys oli, että suuri veronmaksajajoukko joutuu julkisen tuen kautta kustantamaan pienen ryhmän (eliitin) harrastuksen. Hyvin yleinen vertailukohde kulttuurin rahoitukselle olivat yhteiskunnan tarjoamat peruspalvelut.

Kulttuuri ja urheilu nähdään usein yleisessä keskustelussa vastaparina, ja samasta ilmiöstä on viitteitä myös tässä keskustelussa. Tässäkin teemassa olevia kommentteja voisi luokitella myös rahoitus -teeman alle, sillä arvostelua aiheuttaa se, kumpi saa enemmän tukea ja millä perusteella, kulttuuri vai urheilu. Myös kulttuurin ja urheilun harrastajat nähdään kahtena täysin erilaisena ja erillisenä joukkona.

Keskustelua käytäessä vasta rakenteilla olevan Musiikkitalon arkkitehtuuri ja ulkonäkö herättivät myös keskustelua keskustelupalstalla. Osa kommentteista vaikuttaisi oleva arkkitehtuuriharrastajien tai -ammattilaisten kirjoittamia, sillä niissä näkyy kiinnostus ja asiantuntemus erityisesti arkkitehtuuriin. Toiset kommentit taas lähinnä arvostelevat talon ulkonäköä ja sopivuutta kaupunkikuvaan ja Töölönlahdelle. Tähän ryhmään voitaisiin yhdistää myös akustiikka -teema, sillä kommentit menivät osittain limittäin, ja kommentointi oli hyvin samantyyppistä, osittain hyvinkin asiantuntevaa. Musiikkitalon tulevaa akustiikkaa verrataan paljon Finlandia-talon akustiikkaan, ja luonnollisesti toivotaan akustiikan paranevan, tai pelätään, että samat virheet toistetaan.

Musiikkitaloa on keskustelussa verrattu moniin jo olemassa oleviin kulttuuritaloihin Finlandia-talon lisäksi. Tunnettuja esiintymisareenoja on tuotu esiin mm. perusteltaessa

Musiikkitalon tarpeellisuutta tai tarpeettomuutta, tai pohdittaessa, minkä tyyppinen tarjonta sopii minkäkinlaiseen tilaan. Myös sijaintia on pohdittu muutamassa kommentissa, ja sekä kyseenalaistettu että perusteltu talon rakentamista Helsinkiin.

Lippujen hinnat -teema liittyy läheisesti rahoitusta käsittelevään teemaan (nro 2). Tämän kategorian kommentteissa kuitenkin selkeästi keskitytään siihen, ovatko kulttuuriesitysten lippujen hinnat kävijöille kohtuulliset vai eivät, kun taas rahoitusteeman kommentit käsittelevät osittain sitä, miksi hinnat ovat sellaiset kuin ovat (eli mm. julkisen rahoituksen takia), ja pääasiassa sitä, miten koko talo on rahoitettu.

Kulttuurin harrastajia ja yleisöjä käsittelevä teema on hyvin lähellä talon rahoitus -teemaa. Tähän teemaan olen kuitenkin laskenut ne viestit, joissa selkeästi luokitellaan ja arvotetaan korkeakulttuurin harrastajia. Tämä teema yhdessä rahoitusteeman kanssa on tutkimusongelmani kannalta yksi olennaisimpia teemoja, ja palaan siihen tarkemmin tuloksissa.

Tutkimusaineistokseni valitsemani verkkokeskustelu on jatke Helsingin Sanomissa 5.2.2010 julkaistulle artikkelille, jossa BBC:n toimittaja kyselee, mihin Helsinki tarvitsee uutta Musiikkitaloa. Keskustelussa on muutamia kommentteja, joissa kommentoidaan artikkelia mm. sen käännöksen tai näkökannan osalta. Nämä kommentit eivät tuo tutkimukseni kannalta tietoa siitä, mikä Musiikkitalossa tai suomalaisessa kulttuurissa puhututtaa, mutta olen luokitellut kommentit yhteen ryhmään. Kommentit keskustelun ja keskustelijoiden arvostelusta voitaisiin myös yhdistää arvostelu -teemaan: kun ensimmäisessä arvostellaan itse artikkelia, jälkimmäisessä kommentoidaan keskustelijoita ja heidän kirjoitustyyleyjään ja argumentointitaitojaan.

Musiikkitalon ja korkeakulttuurin merkitystä on kommentoitu korkeakulttuurin olemuksen ja vaikutusten kautta. Esiin on nostettu mm. korkeakulttuurin tuottamat positiiviset vaikutukset ihmisen henkiseen hyvinvointiin, korkeakulttuuri osana sivistysvaltiota sekä korkeakulttuurin pitkä historia.

Muut -teemaan olen sijoittanut kaikki sellaiset kommentit, jotka eivät selkeästi liity mihinkään edellä esitellyistä teemoista, ja joiden sisältö on ehkä herännyt itse aiheesta käydystä keskustelusta, mutta on niin sivuraiteilla, ettei anna mitään tietoa niin Musiikkitalosta kuin suomalaisesta korkeakulttuuristakaan.

3.4.2 Diskurssien etsiminen

Tutustuessani Musiikkitalo -keskusteluun ja luokitellessani kommentteja eri teemoihin, kiinnitti huomioni erityisesti runsaslukuiset viittaukset ”eliittiin”, ”yläluokkaan” ja muihin samantyyppisiin termeihin. Teemat, joissa pääasiassa keskustellaan Musiikkitalon kautta korkeakulttuurin luonteesta ja harrastajista, ovat 1, 2, 6, 8, ja 10. Lähestyin näitä teemoja uudestaan diskurssianalyttisessä viitekehyksessä.

Jokisen, Juhilan & Suonisen (1993) erotteluohjeen mukaisesti kävin mainitsemani teemat uudestaan läpi luokittelemalla kommentteja uudestaan erojen ja yhtäläisyyksien kautta. Erot puhujan käyttämien merkityssysteemien tai repertuaarien välillä ovat Jokisen ym. yleensä erityisen kiinnostavia. Erottelun jälkeen voidaan siirtyä analysoimaan niitä prosesseja, joissa diskursseissa ilmenevät itsestäänselvydet muotoutuvat, esimerkiksi tietyt näkemykset syrjäyttävät muut ja niistä tulee näin ”totuuksia”. Tutkimuksen painopiste on tällöin tuossa syrjäyttämisprosessissa. (Jokinen ym. 1993, 89.) Nämä lainalaisuudet mielessä kävin läpi aineistoani, ja tulokset esittelen seuraavaksi luvussa 4.

4 TULOKSET

4.1 Erilaiset keskustelijatyypit

Lukiessani verkkokeskustelua jäi jo ensimmäiseltä lukukierrokselta päällimmäisenä mieleen kärkeä tyyli mielipiteiden esille tuonnissa. Verkkokeskustelu on toki luonteeltaankin sellainen ”alusta”, jossa mielipiteitä ilmaistaan suuren intohimon vallassa: esim. lehden mielipidepalstan kirjoitusta luultavasti muokataan ajallisesti kauemmin ja todennäköisesti myös suuremmalla harkinnalla niin, että vahvin reaktio asiaan on jo, ellei kadonnut, niin ainakin sopivasti laantunut. Tunteen palo näkyy kuitenkin melko vahvasti tässä keskustelussa, eivätkä sovittelevat kommentit juurikaan jää mieleen. Keskustelusta käy ilmi lähes mustavalkoinen jako kirjoittajien välillä: kirjoittaja joko rakastaa tai vastustaa korkeakulttuuria, joko ihailee sitä tai ei voisi olla vähempää siitä kiinnostunut. Luonnollisesti kärkkäimmät kommentit herättävät eniten huomiota, mutta tarkempi tutkiskelu osoittaa, että keskustelussa on kuitenkin osallisena kolme keskenään erilaista, sisäisesti melko homogeenistä ryhmää, joiden argumentointi on yhteneväistä ja jotka konstruoivat suhtautumistaan ja asemaansa suhteessa korkeakulttuuriin omalla tavallaan. Kuvailen seuraavassa kullekin ryhmälle tyypillisiä piirteitä ja argumentointikeinoja, ja esitän esimerkkejä keskustelun kommentteista (huom. kommentit on kirjattu identtisinä suoraan keskustelusta, kirjoitusvirheet mukaan lukien).

4.1.1 Distinktiivinen, vastustava ”kansaa”

Ensimmäinen ryhmä ”distinktiivinen, vastustava ”kansaa” ” on keskustelussa vahvimmin ja runsaimmin edustettuna. Tämän ryhmän edustajat eivät perusta korkeakulttuurista, eivät tunne sen tuotteita eivätkä haluakaan tuntea. Suuri osa tämän ryhmän kommentteista suorastaan halveksii korkeakulttuuria, ja näkee sen vihollisena muille, tärkeämmille asioille, esim. hyvinvoinnille ja peruspalveluille. Termi ”distinktiivinen” kuvastaa erottautuvaa asennoitumista ja itsen asemointia suhteessa korkeakulttuuriin: siitä halutaan sanoutua irti ja tehdä selväksi, ettei millään muotoa kuuluta korkeakulttuurin harrastajiin tai tukijoihin. Käytän ryhmästä nimitystä ”kansaa”, ja ”kansasta” puhuttaessa viitataan jatkossa nimenomaan

niihin kansalaisiin, jotka eivät kuulu tai koe kuuluvansa kulttuurin harrastajiin. ”Kansan” edustajat eivät koe tarvetta edes yrittää ymmärtää korkeakulttuuria, eivätkä koe siihen pienintäkään kiinnostusta. Tästä kertoo jopa hupaisalla tavalla seuraava kommentti:

Nimimerkki: TH (5.2.2010 23:33)

Otsikko: hmm

Toivottavasti tekevät sinne edes hyvän ilmaisen vessan, niin sitten siitä talosta voi olla useammallekin jotain iloa. Mihinkään konserttiin minua ei saa kirveelläkään, mutta siistiin vessaan saattaisi niillä kulmilla joskus ollakin asiaa.

Näkökannassa voi huomata viitteitä Bourdieun distinktioteoriaan, mutta ikään kuin käänteisesti: kun Bourdieun teoriassa sivistyneistö tekee eroa muihin kansalaisiin korkeakulttuurisella maullaan, on asetelma tässä keskustelussa päinvastainen, eli erontekijä onkin nk. tavallinen kansa, joka haluaa erottautua sivistyneistöstä, korkeakulttuurista ja sen arvoista. Korkeakulttuuria ei nähdä tavoittelemisen arvoisena, eikä ”kansan” koe ”tyytyvänsä” elämään ilman korkeakulttuuria, vaan nimenomaan valinneensa niin. Tämä eroakin Bourdieun ajatuksesta siitä, että alempi kansanosajoutuu tyytymään populaarikulttuurin tuotoksiin paremman maun puutteessa. Ryhmän edustajat ovat enemmänkin ylpeitä siitä, että edustavat jotain muuta kuin ”itsestä” ja ”turhaa” korkeakulttuuria.

4.1.2 Sovittelevat väliinputoajat

Toinen argumentointiryhmä on ”sovittelevat väliinputoajat”. Tämä ryhmä asettuu nimensä mukaisesti ensimmäisen ja kolmannen ryhmän väliin, ja on keskustelussa vähiten edustettuna. Ryhmän kommentteissa näkyy se, että he pitävät korkeakulttuurista, mutta toisaalta eivät määrittele itseään ehkä varsinaiseksi korkeakulttuurin yleisöksi tai sen aktiiviharrastajiksi. Heidän luokka-asemansa ei myöskään käy niin selkeästi ilmi kuin ensimmäisellä ryhmällä, mutta he pitänevät itseään pääasiassa ”tavallisina ihmisinä”, eivät sivistyneistönä tai yläluokkana, sillä argumenteissa korostetaan sitä, että kuka tahansa voi harrastaa korkeakulttuuria, ja halutaan näin häivyttää korkeakulttuurin elitististä leimaa. Muutamassa kommentissa luokka-asema tulee ilmi otsikosta, kuten ”En kuulu eliittiin, mutta...” tai nimimerkistä, esim. ”Opiskelija” tai ”Pieneläkeläinen”. Ryhmän kommentit ovat hyvin maltillisia: niissä ei halveksita korkeakulttuurin ydinjoukkoa, muttei myöskään nk. tavallista kansaa, joka ei harrasta korkeakulttuuria. Argumentoinnin tyyli on enemmänkin

ymmärtäväinen ja sovitteleva: tuodaan esiin, että korkeakulttuuria voi olla myös tavallisille ihmisille, ja että sitä harrastavat monenlaiset ihmiset. Ryhmän kommentit sijoittuvat keskustelussa sinne tänne, siinä missä ensimmäisen ja kolmannen ryhmän edustajat käyvät kiihkeitä dialogeja ja väittelyjä keskenään: väliinpuotoajien kommentteihin ei keskustelussa tartuta, vaan ne jäävät ikään kuin irrallisiksi huomioiksi. Kenties juuri maltillinen kirjoitustyyli sekä positiivinen, muttei korostava tai kehuva asennoituminen korkeakulttuuriin jättää pois vahvat reagoinnit muilta keskustelijoilta. Väliinpuotoajat ovat ikään kuin näkymättömiä muiden keskustelijoiden silmissä. Bourdieun distinktioteoriassa keskiluokka on se, joka tavoittelee parempaa makua. Tämä ei aivan osu keskimmäiseen ryhmään muutoin kuin sen puolesta, että ryhmä sijoittunee luokkajaossa ylä- ja alaluokkien väliin. Käsillä olevassa keskustelussa ei kuitenkaan esiinny yläluokkaa, joten suoria viitteitä distinktioteoriaan en tämänkään ryhmän kohdalla voi nähdä, varsinkaan kun ryhmän kommentteissa ei korostu ”ihaileva” tyyli eikä kenenkään muun makua koeta parempana, eikä toisaalta huonompanakaan.

Tyypillinen keskimmäisen ryhmän maltillinen ja sovitteleva kommentti on esimerkiksi seuraava:

Nimimerkki: Tuleva musiikkitalon konserttivieras
Otsikko: Suomessa osataan soittaa (5.2.2010 15:08)

Aivan oikein, kyllä Suomessa soittaa osataan! Suomalainen klassisen musiikin osaaminen kestää kansanvälisen vertailun. On hienoa, että Helsinkiin rakennetaan musiikkitalo vahvistamaan ja ylläpitämään tätä kulttuuriamme. Se osoittaa, että päättäjät ymmärtävät musiikkikulttuurin – myös musiikin korkeakulttuurin – merkityksen yhtenä sivistysvaltion tekijänä. Talossa on klassisen musiikin ja alan opiskelun lisäksi aivan varmasti tilaa ja tilausta muillekin musiikkikulttuureille.

Odotan innolla talon valmistumista ja sen rikasta konserttitarjontaa.
[---]

4.1.3 Puolustavat ihailijat

”Puolustavat ihailijat” on argumentaatioltaan hieman hajanaisempi, mutta yhtä lailla melko kärkeä ryhmä, joka kannattaa ja puolustaa korkeakulttuuria ja sen olemassaoloa ja tukemista. Ryhmän keskustelijat tuovat selvästi ilmi harrastavansa korkeakulttuuria, tuntevansa sen teoksia ja arvostavansa niitä suuresti. Ryhmä käy pitkiä juupas-eipäs –väittelyitä ”kansan”

edustajien eli ykkösryhmän kanssa, mutta ei kuitenkaan esittäydy ns. työväen vastakohtana eli sivistyneistönä tai yläluokkana. Selkeä yläluokan edustajisto puuttuukin keskustelusta argumentoinnin perustella kokonaan, mikä mielestäni on huomionarvoista. Syynä tähän voi olla joko se, että yläluokka kokee olevansa keskustelun ylä- tai ulkopuolella, tai ei ylipäättään harrasta keskustelupalstalla keskustelua. Puolustavat ihailijat voisivat argumentointinsa puolesta kyllä edustaa sekä ylä- että alempia yhteiskuntaluokkia, mutta valitsemani kuvaus ”ihailijat” viittaa tässä siihen, että he eivät koe puheenvuoroissaan erottautuvansa muista kansalaisista makunsa perustella minään erillisenä sivistyneistönä tai harrastajaryhmänä. He eivät myöskään korosta mahdollista ylempää asemaansa yhteiskunnassa, vaan pikemminkin ihailevat korkeakulttuuria, vaikeivät koe olevansa ”sen arvoisia”. Heidän mieltymyksensä on alhaalta ylöspäin suuntautuvaa rakkautta korkeakulttuuria kohtaan, ja samalla ihailua korkeakulttuurin ammattilaisia kohtaan. Osa ryhmän edustajien kommentista kyllä osoittaa, että heidän mielestään nk. tavallinen kansa (eli tässä ykkösryhmään luokittelemani ”kansat”) ei voi ymmärtää korkeakulttuuria, mutta lukee samalla kuitenkin itsensäkin näihin ymmärtämättömiin nostamatta itseään jalustalle. Ryhmässä ymmärretään korkeakulttuurin arvo, mutta samalla nostetaan sen niin korkealle, että se on jotakin ”pyhää” ja kaiken tavallisen ajattelun ja kokemuksen yläpuolella. Ryhmä ei siis erotaudu hyvällä maulla verraten Bourdieun teoriaan, ehkä siksi, etteivät he positioi itseään yläluokkaan. Ihailija –termi voisi sopia Bourdieun teorian keskiluokkamäärittelyyn siltä osin, että ryhmä arvottaa korkeakulttuurin korkealle mutta kokee samalla, että se on jotain niin hienoa ja arvokasta, ettei voi sitä täysin ymmärtää.

Kolmannen ryhmän kommentit keskittyvät lähinnä klassisen musiikin arvoon, eivätkä niinkään siihen, ketkä korkeakulttuuria harrastavat. Tämä voi olla myös yksi syy siihen, mikseivät he tuo esiin myöskään omaa luokkaansa. Ryhmän argumentoinnille tyypillistä on hyvin tyylitelty ja asiantunteva kieli, jossa on paljon historiallisia ja mytologisiakin viittauksia. Ryhmä pyrkii selvästi osoittamaan tietämystään korkeakulttuurista kielenkäyttönsä kautta. Seuraava dialogikatkelma näyttää, kuinka kolmas ryhmä jälkimmäisessä puheenvuorossa positioi korkeakulttuuria:

Nimimerkki: Järki päähän
Otsikko: Erityislaadusta (17.2.2010 9:07)

Klassinen musiikki on usean keskustelijan toimesta taas nostettu jalustalle. Suotakoon se heille subjektiivisella tasolla. Mutta objektiivisesti suhtautuen ei voi yhtä musiikinlajia väittää ihmisen kannalta korkeammaksi tai muita paremmaksi musiikiksi. Eikä ole ensimmäistäkään syytä väittää, että klassinen musiikki sisältäisi itsessään jotain muuta musiikkia parempaa ja ihmiselle tärkeämpää.

Jos nimenomaan klassinen musiikki itsessään sisältäisi jotain muista musiikinlajeista poikkeavaa ja todistettavasti mitattavaa vaikutusta ihmisiin olisi sen harjoittaminen varmasti jo kielletty viimeistään Hitlerin (ja tässä tapauksessa erityisesti Gobbelsin) Saksan kulttuuripoliittisten saavutusten viitoittamana. Näin ainakin haluan uskoa.

Nimimerkki: Raivoraitis
Otsikko: Järkikö puhuu? (17.2.2010 13:34)

Tiedätkö mistä puhut? Tunnetko klassisen musiikin 1000-vuotisen kehityksen, joka kaiken aikaa merkitsi ilmaisun rikastumista ja uusien vivahteiden löytämistä? Korkeakulttuurin kaikkialla maailmassa ovat kehittäneet perinnettään vuosisatojen ajan ja löytäneet taiteelle omistautuneiden ammattilaisten työllä tasoja, joita lähtökohdat eivät tunteneet. Tiedätkö että että harmonia on länsimaisen musiikin saavutus? Ymmärrätkö miksi joidenkin säveltäjien teokset lumoavat edelleen satoja vuosia myöhemmin?

Ongelma on siinä että asiaan paneutumatta ei voi käsittää, mistä länsimaisessa klassisessa musiikissa on kysymys. sama koskee muitakin musiikin korkeakulttuureita kuten intian klassista musiikkia.

Demokratia ei ole sitä, että maailma yksinkertaistetaan ja arvot tasataan.

Kommentissa ihailevien puolustajien edustaja, nimimerkki ”Raivoraitis” tuo selkeästi ilmi tietämystään klassisesta musiikista ja sen historiasta käyttämällä esim. viittausta harmoniaan ja länsimaiseen klassiseen musiikkiin. Toisaalla keskustelussa hän tuo kuitenkin ilmi, että ei itsekään osaa samastua klassiseen musiikkiin, koska sen hienous on jotain suurempaa, ja asettuu näin enemmän ihailijaksi kuin varsinaiseksi asiantuntijaksi. Hän viittaa samalla ”tavallisen kansan” yksipuoliseen kuvaan korkeakulttuurin harrastajista:

Nimimerkki: Raivoraitis
Otsikko: Pohjolan lahtarille (16.2.2019 15:06)

[---]

Keveyden musiikin puolella musiikin lajeista on tullut koko olemusta leimaavia tunnuksia. Musiikillinen suuntautuminen on usein päältä nähtävissä. Tämä ajatustottumus on ilmeisesti taustalla, kun jatkuvasti tuputetaan klassisen musiikin harrastamisen syyksi halua olla muita parempi, hieno ihminen. Tuokin on pelkkää pötyä. En minä voi samastua klassisen

musiikkiin. Voisinkin! Valitettavasti se nerous, joka on suuren musiikin takana ylittää käsityskyyni. Voin vain ottaa vastaan ja ihmetellä kuin taikurin yleisö. Mutta kun ymmärrän jotain arvokkaaksi, toivon että sitä ei heitetä hukkaan.

Edellä nähtyä tieto -ulottuvuutta käytettiin myös Purhosen ym. tutkimuksessa (2011) harrastuneisuuden mittarina osallistumisen ja maun lisäksi. Osallistuminen ja maku ovat nekin esiintyneet käsillä olevassa keskustelussa: maun käsitettä ei sinällään tuoda esiin, ja sitä on argumentointikeinona käytetty suhteellisen vähän, mutta se esiintyy silloin, kun kyseenalaistetaan korkeakulttuurin asema ja korkeakulttuurinen suuntautuminen ”hyvänä” tai ”parempana makuna”. Myöskään korkeakulttuurin puolustajat eivät viittaa parempaan makuun eivätkä toisaalta vastustajienkaan huonompaan makuun, vaan korostettuna on tietämys tai ymmärrys siitä, että korkeakulttuuria tulee arvostaa sen saavutusten ja historian takia. Osallistumiseen taas ovat viitanneet lähinnä tavallisen kansan edustajat, jotka moittivat varojen käyttämistä taidemuotoon, jonka osallistujina on vain ”pieni sisäänpäin kääntynyt joukko”, ja jonka salit ”ammottavat tyhjiyttään”. On sinänsä kiintoisa yksityiskohta, että Purhosen ym. jaottelussa juuri osallistuminen ja maku olivat merkittävämpiä indikaatioita kulttuurisesta pääomasta kuin tietämys, ja kuitenkin puolustajat tässä keskustelussa argumentoivat ensisijaisesti tietämyksen kautta korkeakulttuurin puolesta. Osallistumista ja makua käyttävät argumentoinnissaan kansan lisäksi väliinputoajaryhmän keskustelijat, jotka maulla viittaavat lähinnä pitävänsä itse klassisesta musiikista sitä kuitenkin arvottamatta.

4.2 Eronteon, sovittelun ja ihailun diskurssit

Kolme edellä esiteltyä keskustelijaryhmää käyttää erilaisia argumentointitapoja, ja muodostaa puheessaan erilaisia diskursseja. Kuten edellä jo mainitsin, ”tavallista kansaa” edustava ryhmä tekee selvää eroa itsensä ja korkeakulttuurin harrastajien välillä. Olenkin nimennyt heidän käyttämänsä diskurssit **eronteon** diskursseiksi. Eroa tehdään paitsi tavallisen kansan ja herrojen välillä eli yhteiskunnallisesti luokkajaossa, myös musiikinlajeissa ja (elämän)arvoissa.

Selkein ja suurin eronteko keskustelussa tehdään eliitin ja kansan, yläluokan ja työväenluokan, rikkaiden ja köyhien, herrojen ja duunarien, välillä (termit lainattu

keskustelusta). Tämä erottelu korostuu nk. ”kansan” puheenvuoroissa enemmän kuin korkeakulttuurin puolustajien argumenteissa, luoden kuvaa siitä, että päinvastoin kuin yläluokka distinktioteoriassa, työväenluokka eli ”kansa” onkin se, joka haluaa tehdä eroa yläluokkaan, erottautua siitä ja sanoutua irti sen näkemyksistä ja harrastuksista. Korkeakulttuurin harrastajat nähdään omana erillisenä ryhmänään, ja tästä marginaalisesta ryhmästä käytetään luokkajaostakin tuttuja termejä kuten eliitti, sivistyneistö, herrat ja yläluokka.

Sekä distinktioteoriassa että kaikkiruokaisuudessa on yläluokka ja siihen tyypillisesti kuuluvat määritelty ammatin, koulutuksen ja pääomien perusteella. Yhteiskuntajaottelussa ei kuitenkaan tässä keskustelussa mainita eron perusteiksi oikeastaan muuta kuin tulot. ”Rikkaat” on yleinen termi, eikä esim. koulutustasosta puhuta lainkaan. ”Päätäjät” on toinen käytetty termi, mikä viittaa tietysti osaltaan myös ammattiin: päättäjiä tässä keskustelussa ovat lähinnä poliitikot ja ne eri valtuustojen ym. päättävien elinten jäsenet, jotka ovat olleet mukana tekemässä päätöksiä Musiikkitalon rahoittamisesta ja rakentamisesta. Muut pääomat kuten kulttuurinen pääoma eivät tule esiin, kyse on pääasiallisesti rahasta ja vallasta. Tästä voidaan nähdä yhteys Kahman vuoden 2010 tutkimusartikkeliin, jonka mukaan luokkasamastumisen tärkein periaate on raha (Kahma 2010, 92).

Nimimerkki: Svenne

Otsikko: Herrat tarvii (5.2.2010 17:21)

Helsingin herrat ja rakennuttaja grynderi tarvitsevat musiikkitaloa. Ei kukaan muu! BBC:n juttu on asiallinen ja kohdalleen osuvat. Musiikkitalojen rakentelu on pröystäilyä ja varojen tuhalusta pienen hallitsevan eliitin toiveiden mukaan, jotka juhliivat keskenään, palkitsevat toisiaan ja ovat muutenkin sisäsiittoisia ja epämääräisesti suuntautuneita!

Jaossa päätäjät/herrat/poliitikot vs. nk. tavallinen kansa ei nähdäkseni jaotella päättäjiä niinkään kulttuurinharrastajiksi, eikä ajatella heidän edes välttämättä kulttuurista nauttivan, vaan lähinnä osallistumisen viittaavan statuksen esittelyyn korkeakulttuurisissa tiloissa ja tapahtumissa. Tästä mainitsee myös Liikkanen (2009), jonka mukaan julkisesti esitetty maku voi poiketa todellisesta mausta, sillä korkeakulttuurisissa konserteissa käyvät ylempät toimihenkilöt, kun taas musiikin kuuntelu ja seuraaminen ovat enemmän tuotantotyöntekijöiden harrastuksia. Seuraavassakin kommentissa konserteissa kävijät nähdään pienenä erityisryhmänä, ei ”tavallisiin ihmisiin” tai ”veronmaksajiin” kuuluvana.

Musiikkitaloon viitataan vain tietyn kansanosan, tässä poliitikkojen ja heidän vieraidensa, näyttäytymispaikkana.

Nimimerkki: Luolamies

Otsikko: Sitä samaa kysyy muu Suomikin (5.2.2010 15:49)

Muutamalle kymmenelle helsinkiläiselle konserttihullulle rakennetaan sadalla miljoonalla eurolla valtaisa monumentti pääkaupungin keskeisimmälle paikalle. Veronmaksajat ja tv-luvan maksajat saa kustantaa taas tämän ”Suomi-kuvan” kaunistajan. Poliitikot Tarja etunenässä pääsevät sitten keikaroimaan arvovaltaisten vieraiden kanssa. Näille se on ihan sama mitä säästöjä esitetään, oma etu on aina ensimmäisenä.

Aiemmin esittelemäni Gansin (1974) tekemä jako arvostuksen mukaisiin statusryhmiin ei tässä keskustelussa tule esiin, sillä yläluokka ei arvostusta juurikaan nauti: yläluokkaan suhtautuminen on päinvastoin hyvin kriittistä, jopa kielteistä.

Suuri osa kansan edustajista jättää mainitsematta oman tulotasonsa, ja luo erontekoa korostamalla sitä, mitä toinen ryhmä edustaa ja minkälaisia sen jäsenet ovat, eikä minkälainen itse on. Tosin muutama poikkeus tässäkin on: esim. nimimerkki ” kyllä minä laskea osaan!” kirjoittaa suoraan ettei käy konserteissa, koska hänellä ei ole siihen varaa: ”Elän 150e/kk (vuokranmaksun jälkeen). Lippu Helsinkiin VR:llä maksaa 110 euroa, ja tuo konserttilippu 20e kuten sanoit. Ei minulla ole siihen varaa. [---] (Otsikko: Tiedän minä, 8.2.2010 13:27.)

Kirjoittaja tuo näin oman sosioekonomisen asemansa esiin selkeinä numeroina, vaikkei itse luokkaa mainitsekaan. Tämä vahvistaa toisaalta Kahman (2010) ajatusta siitä, että raha on yleisin peruste luokkasamastumisessa.

Nimimerkki: Ooppera on kallis puudeli (8.2.2010 15:04)

Otsikko: Klassinen väki on itsekästä

Ooppera ja klassinen väki on itsekästä ja epäisänmaallista.

Jos ooppera ja klassinen musiikki yleisemminkin todella olisi koko kansalle olisi siitä todisteita. Tutkittua tietoa. Siitä että ooppera (ja muu klassinen musiikki) on pienen piirin huvi ja tämä pieni piiri erottuu selvästi sosioekonomisin perustein suomalaisista löytyy tutkittua tietoa Suomesta ja muualta maailmasta. Perusteeksi väittää oopperaa (ja muuta klassista musiikkia) koko kansan huviksi ei riitä se, että duunari tai kaksi harrastaa intohimoisesti oopperaa (ja muuta klassista musiikkia).

[---]

Yllä esitetystä esimerkissä konstruoidaan kiintoisa ajatus siitä, että klassinen musiikki olisi lähtökohtaisesti suunnattu vain tietyille osalle väestöstä. Esitetään siis, että korkeakulttuurin pariin eivät ainoastaan ole hakeutuneet tietynlaiset ihmiset, vaan koko kulttuuri on perustettu vain pienelle osalle väestä. Liikkasen vuoden 2009 tutkimustulosten mukaan klassisen musiikin konserttien kävijöistä lähes yhtä moni kuuluu muuhun kuin yläluokkaan, mutta silti tässä keskustelussa on edelleen vahvasti läsnä ajatus tietynlaisesta yleisöstä. Liikkasen tutkimuksesta kävi myös ilmi, että musiikkimausta ei kerro vielä se, mihin luokkaan ihminen itse samastuu, mutta keskustelun kommentteissa korkeakulttuurin harrastajat samaistetaan suoraan yläluokkaan. Omassa samaistumisessa luokkiin ja sen suhteessa musiikkimakuun toimivat siis ikään kuin erilaiset lainalaisuudet kuin toisten ihmisten luokittelussa.

Toinen huomiota herättävä sanavalinta on epäisänmaallisuus. Tämä muistuttaa Kahman (2010) esittelemästä ajatuksesta, jonka mukaan keskiluokka edustaa keskitietä ja kunnollisuutta sekä vastuun kantamista yhteiskunnasta. Kommentti vahvistaa siis ajatusta siitä, että korkeakulttuurin harrastaminen ei ole ”soveliasta” tavalliselle kansalaiselle, jolla pitää pysyä jalat maassa, ja jonka tulee keskittyä tärkeimpiin asioihin kuin taiteeseen. Tätä kautta erontekoa ilmenee myös elämänarvoissa. Tällaista kansan näkökantaa ovat korkeakulttuurin puolustajat myös ihmetelleet:

Nimimerkki: Raivoraitis (11.2.2010 9:05)

Otsikko: Villakoirien viholliselle

Huomautan ensin, että ”hunnit” ei tässä yhteydessä ole etninen käsite, vaan kulttuurivihamielisyyden metafora.

On valitettava, että olet niin kiintynyt suustasi pulppuavaan kirjalliseen eritteeseen, että se valuu yhtenäisenä vuona, jonka jumittuneisuus tekee keskustelun mahdottomaksi. Väität olevasi humanismin ja tasa-arvon asialla itsekkäitä, sivistymättömiä, törkeitä, oksettavia kulttuuriarvojen puolustajia vastaan. Kulttuurin olemus on Pienten Piirien Hupi. Peruspalveluiden karsinta on sen pääasiallinen vaikutus, mutta siitähän taiteeseen haksahaneet viis veisaavat.

Näinköhän on?

Rahasta puhuttaessa on tuotava esiin myös Musiikkitalon taloudellinen tukeminen. Tässä eniten puhututtaa se, kuka talosta oikeastaan maksaa ja minkä takia. Veronmaksajat on tässä olennainen käsite, jonka liittäisin itse myös luokkajakoon: veronmaksajista puhuttaessa viitataan yleensä ”tavalliseen kansaan”, mikä on sikäli erikoista, että veroja maksavat

Suomessa kaikki, yhteiskuntaluokasta riippumatta. ”Veronmaksajat” lienee kuitenkin käsitteenä yleistyneen arkikielessä tarkoittamaan juuri tavallista kansalaista. Selkeä eronteko tehdään suoraan myös termillä ”me”, jolla viitataan veronmaksajiin, ts. ”tavalliseen kansaan”. Me -puheella voidaan myös saada lukija puhutuksi omalle kannalle: käytettäessä ”me”-muotoa voidaan ajatella myös lukijan samastuvan tähän, ja näin tekevän myös itse eroa johonkin vieraaseen tai erilliseen. Toisaalta termistä saa kuvan, että on itsestään selvää, että lukija kuuluu ”meihin”. Tämä eronteko voi olla tiedostettua tai tahatonta, tehokasta se lienee joka tapauksessa. Tarkemmin ajatellen jakoa kansaan ja sivistyneistöön pidetään itsestäänselvyytenä. Perusteluja jakoon ei juuri tuoda esiin, vaan se näkyy ikään kuin hypoteesina tai jopa kaikkien ymmärtämänä todellisuutena. Seuraavassa kommentissa vedotaan jopa suoraan ”terveeseen järkeen” ”tavallisen kansan” eduksi:

Nimimerkki: Musiikkitalo on kansalta pois!

Otsikko: Korkeakulttuurin sponssaus syyniin (6.2.2010 8:18)

On todella mautonta rinnastaa kulttuurin tukemista verovaroin esim. kirjastolaitokseen tai terveystaloihin. Etenkin kun julkinen talous pyörii velkavedolla. Ja velat tulevat maksuun korkojen kera. Nyt pitäisi syynätä kansainvälisestikin ylimitoitettu korkeakulttuurin tukeminen verovaroin. Me kaikki ymmärrämme että JOKAINEN VEROEURO OOPPERAAN, BALETTITUNTEIHIN YMS on pois päivähoidosta, koulutuksesta yms.

Koska kuljemme kohti tiukkoja aikoja pyytäisin näitä korkeakulttuuriin loputtomasti verorahojen upotusta tukevia pohtimaan seuraavaa. Saatte kuulla että teillä on syöpä. Haluatteko tällöin saada hoitoa tautiinne vai vain mennä kulttuuriharrastuksiin . Rinnastus kuulostaa kaukaa haetulta mutta KAIKKEEN KIVAAAN EI VAAN HUOMENISSA OLE RAHAA ...

Eli FIRST THINGS FIRST!

Palatakseni vielä erontekoon kävijäryhmien välillä, antaa aiempi tutkimus makukulttuureista ja korkeakulttuurin harrastajista Suomessa olettaa, että kävijäkunta on muuttunut, sillä klassisen suosio yläluokan keskuudessa on laskenut, ja korkeakulttuurin harrastajiin kuuluu ihmisiä kaikista yhteiskuntaluokista, suhteessa eniten keskiluokasta (ks. Liikkanen 2009 & Alasuutari 2009). Seuraavassa katkelmassa keskustelu muistuttaa sekä vanhaa jakoa että uudempia tuloksia:

Nimimerkki: Aapo J.

Otsikko: Ei tuollaisilla asioilla pitäisi ylpeillä (5.2.2010 23:59)

Kyllä on järkyttävä lukea miten joku voi olla ylpeä siitä, että Suomessa voi marssia oopperaan muiden kustantamana. Ei se saisi mikään ylpeyden aihe olla jos yhteiskunta ”sijoittaa” jokainen päivä lähes 137 000 euroa oopperaan, jotta ”jokainen” voisi sitä halutessaan seurata ”leffalipun hinnalla”.

Onko tietoa siitä onko oopperan yleisöjä tutkittu? Käykö siellä todella ns. tavallisia ihmisiä? Epäilen vahvasti.

Nimimerkki: Ei-lahtelainen

Otsikko: Tavallinen voi olla ja pitää klassisesta (6.2.2010 9:46)

Aika järkyttävää, että klassisen musiikin mieltymys tekisi ihmisestä ”epätavallisen”. Vaikka usein tunnen itseni ulkopuoliseksi, koska en pysty nauttimaan yhtä paljon rokista ja muusta populaari nykymusiikista kuin valtaosa muista ihmisistä. Onkohan vika geneeissä? Suvussani on myös toinen samanlainen, loput ovat rokkikansaa.

Ulkoisesti olen pulska työtön, enkä mielestäni mikään hienostelija. Meillä kaikilla on rajoituksemme. Minä nautin eniten klassisesta ja ns. modernista musiikista. Mielestäni musiikkimakua on turha yhdistää ihmisten yhteiskunnalliseen asemaan.

Alasuutarin (2009) mukaan konserteissa käyminen osoittaa selvästi suurempaa kaikkiruokaisuutta. Tämän tuloksen valossa on mielenkiintoista tarkastella myös käsillä olevan tutkimuksen aineistoa: monet kommentit esittävät varmuudella tietoa siitä, minkälaisia ihmisiä ja kuinka paljon heitä korkeakulttuuriin musiikkitapahtumiin osallistuu, mutta monet kommentoijista kertovat samalla, etteivät itse tapahtumissa käy.

Korkeakulttuurin ”uusista” yleisöistä puhuvat eniten kakkosryhmään sijoittamani väliinputoajat, jotka ketään väheksymättä ilmaisevat näkemyksensä ja kokemuksensa korkeakulttuuristen konserttien yleisöistä, käyttäen näin **sovittelun** diskurssia. Myös kärkkäämpiä näkemyksiä tästä esitetään korkeakulttuurin puolustajien toimesta. Seuraavasta kommentista käy myös ilmi, että puolustajat eivät koe korkeakulttuuria tietyn ryhmän musiikkina tai vain yläluokalle kuuluvana, mutta eivät myöskään tuo ilmi omaa luokkasamastumistaan muutoin kuin ehkä rivien välistä kertoessaan millaista tyypillinen yleisö on (ja ehkä näin laskiessaan itsensä siihen kuuluvaksi, tai toisaalta jättämällä käyttämättä me-termistöä kuvailussa laskien itsensä yleisöön kuulumattomaksi):

Nimimerkki: Pientä suhteellisuudentajua
Otsikko: Tietämättömälle ja muistamattomalle (5.2.2010 19:54)

[---]

Olisi myös hyvä saada päivitys termille ”eliitti”. Konserttiyleisöjä seurattuani kokemukseni on, että he ovat tavallisia pieni- tai keskipalkkaisia keski-ikäisiä naisia / pariskuntia sekä eläkeläisnaisia / pariskuntia. Nykyään on onneksi ilahduttavasti myös nuorta väkeä, opiskelijoita ja koululaisia. Ihan niitä samoja, joita näen päivittäin bussissa ja paikallisjunassa (niin kuin muuten muusikoitakin!). Tavallisia kaupunkilaisia, harrastuksensa huolella valinneita veronmaksajia, joissa ei ole mitään halveksittavaa.

Esimerkki osoittaa viitteitä myös muista aiemmista tutkimustuloksista: siinä tuodaan esiin naiset aktiivisina kulttuurinharrastajina, samoin eläkeläiset, vaikka mainitaan myös nuorten osuuden kasvusta, mikä on ristiriidassa tutkimustulosten kanssa. Tämä kommentti on kuitenkin lajissaan yhtä lukuun ottamatta ainoa, jossa sukupuolieroja tuodaan esiin, vaikka ero ilmenee korostetusti aiemmissä tutkimuksissa. Toisaalta tämä lienee luonnollista, sillä kuten totesin, vahvimmin edustettuna keskustelussa on ”tavallinen kansa”, joka ei siis sanojensa mukaan konserteissa käy, eikä näin ollen voi tietää tai ole kiinnostunut esim. sukupuolisesta jakaantumisesta konsertissa kävijöiden kesken. Sekä sukupuoli että ikä ovat toisarvoisia myös verrattuna korostettuun yleisön jakautumiseen. Suhteessa ”tavallisen kansan” määritelmiin konsertissa kävijöistä marginaalisena eliittinä on tämäntyyppinen kommentti keskustelussa melko harvinainen, mikä viittaisi siihen, että jonkinlainen vanhakantainen jaottelu sekä yhteiskuntaluokkiin että makukulttuureihin pitää edelleen tiukasti pintansa.

Yksi eronteon diskursseista liittyy musiikinlajeihin. Korkeakulttuurista puhuttaessa puhutaan jatkuvasti nimenomaan oopperasta ja klassisesta musiikista. Nimimerkki ”Roskamusiikkityöläin –en” viittaa Musiikkitaloon nimenomaan tällaisen musiikin tarjoajana:

Nimimerkki: Roskamusiikkityöläin –en
Otsikko: Musiikkitalo on Klassisen Musiikin talo (5.2.2010 23:15)

Musiikkitalo on Klassisen Musiikin talo. Pääkaupunkiseudun Klassisen Musiikin ystävät sekä ne jotka haluavat esiintyä Klassisen Musiikin ystävinä saavat uudet ja toivottavasti akustisesti hyvät tilat. onnea heille. Toivotaan, että akustiikka onnistuu ja Klassinen Musiikki saa Helsinkiin itselleen hyvän salin.

Suhteutettaessa keskustelua Alasuutarin kaikkiruokaisuustutkimukseen (2009) ja siihen, että konserteissa kävijät ovat itse asiassa kaikkiruokaisimpia, on kiintoisaa todeta, että klassisen musiikin konsertteihin osallistuvia pidetään nimenomaan eriytyneenä pienenä piirinä, joka ei osoita minkäänlaista arvostusta muita musiikinlajeja, esim. nk. ”rytmimusiikkia” kohtaan.

Kuriositeettina on kiinnostavaa, kuinka ooppera on niin vahvasti läsnä keskustelussa, vaikka Musiikkitalo ei ole oopperatalo, joskin siellä voidaan yksittäisiä oopperamusiikkiesityksiä joskus järjestää. Oopperan esiintymiselle keskustelussa löydetään kuitenkin peruste aiemmista tutkimuksista sekä puheessa vakiintuneista käsityksistä: oopperaa pidetään musiikinlajeista kaikista ”korkeimpana” ja kenties myös vaikeimmin lähestyttävänä, ja siis leimallisimmin korkeakulttuuriin kuuluvana tuotteena. Keskustelun vahva oletus sekä korkeakulttuurin puoltajien että vastustajien keskuudessa on, että Musiikkitalo on pääasiassa klassisen musiikin arena.

Oopperaan pitää päästä leffalipun hinnalla, vaikka yleisöä koostuu hyväosaisista.

Samassa Roskamusiikkityöläis –en kommentissa tuodaan myös ilmi, että koska talo on rakennettu klassiselle musiikille, on se ja sen saama rahallinen tuki samalla pois muulta, lähinnä rytmii- ja tässä yhteydessä nimenomaan populaarimusiikilta:

Entäpä muut musiikkityöläiset? Olisiko niille mahdollista saada joskus jotain tukea, mahdollisuuksia? Tiloja, resursseja? Työpaikkoja? Jos kysyy asiaa Klassisen Musiikin ihmisiltä niin vastaus on: Totta kai! Kunhan Klassisen Musiikin määrärahat eivät pienene.

Mielenkiintoista on myös edellä esitettyä kommenttia hallitseva tietämys vastakkaisen kannan, eli tässä klassisen musiikin, näkökannoista: heille esitetään kysymyksiä, joihin vastataan itse, pitäen vastauksia itsestäänselvyyksinä. Esimerkki jatkaa osaltaan jo aiemmin esittämäni arviota siitä, että lukijaa houkutellaan ”omalle” puolelle esittämällä omat käsitykset vallitsevina ja kaikkien tuntemina totuuksina, sekä korkeakulttuurin puoltajien että vastustajien toimesta.

Entäpä muut musiikkityylit? Ihan saatte kuulkaa tehdä vapaassa maassa mitä haluatte. Perustakaa vapaasti orkestereita ja yhtyeitä. Ja jos ne pysyvät muutamia kymmeniä vuosia hengissä ilman tukia niin sitten olette tukenne ansainneet. Klassisen Musiikin instituutioiden ei tarvitse näin toimia, koska ne tarvitsevat tukea. Siksi niitä pitää aina tukea kaikissa tilanteissa.

Poikkeuksia kuitenkin korkeakulttuurin ja Musiikkitalon musiikinlajiin liittyvissä oletuksissa on:

Nimimerkki: Vois ensin ottaa selvää
Otsikko: Miten niin vain klassista?! (6.2.2010 14:56)

Täällä keskustelussa huudetaan musiikkitalon kalleudesta koska se on muka elitistinen klassisen musiikin talo. Kuitenkin kyseiseen taloon ovat ensimmäisten joukossa muuttamassa Sibelius-Akatemian jazzmusiikin ja kansanmusiikin osastot. Tämä tulee näkymään myös konserttitarjonnassa. Vai ovatko jazz- ja kansanmusiikkikin jo mielestänne elitistisiä lajeja?!

Mielenkiintoista tässä kommentissa on myös se, että kuten aiempia tutkimuksia esitellessäni kävi ilmi, jazzmusiikki ja toisinaan kansanmusiikkikin itse asiassa ovat yläluokkien suosiossa, ja monesti lasketaan kuuluvaksi korkeakulttuuriin.

Klassista musiikkia musiikinlajina puolustavat ja ihailevat kolmannen keskustelijaryhmän **ihailun** diskurssin kautta muotoillut kommentit, joissa klassisen musiikin arvoa ja jopa etuoikeutta perustellaan sen pitkällä historialla verrattuna rytmimusiikkiin. Klassisen musiikin ja koko korkeakulttuurin eduksi nähdään myös sen vaikutus ihmisen hyvinvointiin, tai toisaalta muun musiikin kyseenalainen vaikutus ja tarkoitus: ”[---] Kulttuurissa on epäilemättä myös lajiin liittyviä laatueroja, joilla on yhteys tekemisen motiiviin: tehdäänkö jotakin laskelmoiden myyntiin, viihteeksi, kiihokkeeksi vai taiteen ikiaikaisten periaatteiden mukaisesti pyrkien olemassaolon mysteeriä luotaavaan aitoon ilmaisuun.” [---] (nimimerkki ”Raivoraitis” otsikolla ”Vastaus parhaalle hallitukselle jne.” (15.2.2010 14:52)). Toisaalta perustelua pyritään tekemään tyhjäksi muistuttamalla, että mikä tahansa musiikki tai harrastus, ei vain korkeakulttuuri yksinoikeudella, on arvokasta sille, joka siitä nauttii: ”— toinen tykkää tyttärestä, toinen äidistä. Mitä taide, viihde (ml. mainitsemasi aikuis-) ajanviete tms. kenellekin merkitsee, lienee subjektiivista.” [---] (nimimerkki ”Paras hallitus jonka rahalla saa!” otsikolla ”Raivoraitiille” (15.2.2010 18:34)).

Aiemmin jo mainittu tieto-aspekti tulee esiin myös musiikinlajeja vertailtaessa: korkeakulttuurin puolustajat osoittavat tietämystään myös muista musiikinlajeista, tuoden näin perinteikkääseen keskusteluun jo viittauksen kaikkiruokaisuudesta. Toisaalta saman tekevät myös muutamat kansan edustajat argumentoiden, että tuntevat myös klassista musiikkia, vaikka ajavatkin esim. peruspalvelut sen edelle. Suurempi osa kansan edustajista kuitenkin tuo ilmi sen, ettei heillä ole pienintäkään halua olla tekemisissä korkeakulttuurin kanssa, sillä se on ”hömpää” ja ”vanhentunut taidemuoto”. Tätä voisi verrata myös aiemmin esitettyyn Petersonin (1992) ajatukseen siitä, että työväenluokka pitää tiukasti kiinni vain omasta kiinnostuksen kohteestaan, välittämättä muusta. Musiikkitalon rahoitukseen viitaten talon vastustajat eivät kuitenkaan ehdota, että rahat olisi käytetty muuhun kulttuuriin, vaan peruspalveluihin, kuten terveydenhuoltoon: he eivät siis tuo ilmi, että harrastaisivat tai kannattaisivat myöskään populaarikulttuuria. Ainoa kulttuurilaitos, johon rahojen sijoittamista ehdotettiin, oli kirjasto, joka voidaankin nähdä kaiken kansan kohtaamispaikkana.

Muutkaan helsinkiläiset taidelaitokset eivät poikkea Musiikkitalon saamasta kritiikistä:

Nimimerkki: Dubai olla pitää (7.2.2010 10:35)

Otsikko: Dubai

Kai sen nyt on muutkin huomanneet, että Helsingissä rakennetaan siihen Töölönlahden ympärille leikkipuistoa. Sillankorva, Kansallisteatteri, asema, Sanomatalo, Kiasma, (Kirjastotalo?), Eduskuntatalo, (Musiikkitalo?), Finlandiatalo, Oopperatalo, Jäähalli... Niin, kun Hartwall rakennutti hallinsa Pasilaa, olisi oikein mukavaa, kun vielä saataisiin rahvas kokonaan pois keskustasta hienostelua häiritsemästä. Harmi kun se metro on niin jäykästi paikallaan.

Maantieteelliset paikat, kuten tässä Töölönlahti, omaavat omat luonteensa ja myös luokkansa (Bourdieu 1984, 102). Keskustelussa puhutaankin useampaan otteeseen Töölönlahdesta rakennuspaikkana, toisaalta siksi, että se on lähellä keskustaa ja näin ollen ”hyvällä paikalla” ja toisaalta Töölönlahden muiden rakennusten eli pääasiassa erilaisten taidenäyttämöiden takia (mm. Kiasma, Oopperatalo, Finlandia-talo kaikki hyvin lähekkäin toisiaan, ja vielä yläluokkaa edustava Eduskuntatalo samassa korttelissa). Tämäkin jako johtaa mielestäni eliitti-kansa –erotteluun: Töölönlahtea ei koeta koko kansan vaan sivistyneistön alueeksi, ja näin myös maantieteellisellä erottelulla päästään takaisin luokkajakoisiin, jotka säilyvät

tiivisti mukana koko keskustelun ajan siinä, missä esim. Musiikkitalon paikka vain vilahdaa muutamaa otteeseen keskustelussa, tarkoituksena edelleen vahvistaa ajatusta luokkajaosta.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut verkkokeskustelua, jonka lähtöaiheena on ollut Musiikkitalo, mutta joka on keskusteluna laajentunut käsittelemään Musiikkitalon kontekstista suomalaista korkeakulttuuria. Tutkimusongelmani käsitteli sitä, kuinka korkeakulttuuriin suhtaudutaan, keiden nähdään olevan korkeakulttuurin harrastajia, ja mikä on keskustelijoiden oma positio suhteessa korkeakulttuuriin sekä kuinka positioitaan muita keskusteluun osallistujia ja ylipäättään korkeakulttuurin harrastajia.

Tutkimukseni tärkein ja selkein tulos on luokkajaon olemassaolo ja vahva esiintyminen keskustelussa. Vastakkain ovat asettuneet talon vastustajat nimittäen itseään tavalliseksi kansaksi ja positioiden näin itsensä ala- ja/tai keskiluokkaan, sekä puolustajat, jotka eivät itse näe itseään yläluokkana, mutta jotka esiintyvät korkeakulttuurin harrastajina argumentoiden ymmärtävänsä korkeakulttuurin arvon. Kolmas ryhmä, väliinpuotoajat, tuo esiin mieltymyksensä korkeakulttuuriin ottamatta kantaa puolustajien tai vastustajien näkökantoihin. Tämä ryhmä ei myöskään selkeästi positioi itseään tiettyyn yhteiskuntaluokkaan, lukuun ottamatta muutamaa yksittäistä viittausta omaan tulotasoon.

Keskustelussa kansa eriytyy yläluokasta tietoisesti eronteon diskurssilla: korkeakulttuurin harrastajia pidetään tavalliseen kansaan kuulumattomana, marginaalisena ryhmänä, jonka vihkiytyneisyys itse taiteelle kyseenalaistetaan, ja viitataan osallistumiseen lähinnä statuksen nostattajana ja näyttäytymistilanteena. Korkeakulttuurin puolustajat ihailevat taiteen ”pyhyyttä”, jota ihminen ei voi täysin ymmärtää, mutta jota tulee arvostaa sekä sen historian että hyvinvointia lisäävän ominaisuutensa takia. He myös osaltaan moittivat ”tavallista kansaa” korkeakulttuurin turhasta syyttelystä, ja esim. tarpeettomasta peruspalveluiden ja korkeakulttuurin vastakkain asettamisesta. Väliinpuotoajat puhuvat henkilökohtaisemmin, tuoden esiin oman mieltymyksensä sekä näkemyksen siitä, että tavalliset(kin) ihmiset voivat nauttia korkeakulttuurista, mutteivät osallistu väittelyihin eivätkä valitse puolia. Eroa tehdään myös klassisen musiikin ja rytmimusiikin ja niiden harrastajien välille, joskaan tässä jaossa eivät luokat tule niin selkeästi esille.

Argumentoinnin tukena käytetään asiantuntevaa, tyyliäkirjoitustapaa, ja näin tuodaan esiin tietämys puolustajien kulttuurisena pääomana. Vastustavan kansan argumentoinnissa me –positioa hyödynnetään luokittelemalla lukija sanomattomasti tavalliseen kansaan eli samalla korkeakulttuurin vastustajiin, lisättäen näin erontekoa korkeakulttuurin harrastajiin ja oletusta siitä, että on itsestään selvää, että korkeakulttuuria harrastavat muut kuin nk. tavalliset kansalaiset.

Aiemman tutkimuksen valossa oli oletettua, että kaikkiruokaisuus leimaisi keskustelua. Tuorein suomalainen tutkimus (mm. Purhonen ym. 2011, Kahma 2011, Liikkanen 2009, Alasuutari 2009) on tuonut esiin sen, ettei korkeakulttuurin harrastajina ole enää selkeästi niin kutsuttu yläluokka, vaan harrastajia löytyy useista yhteiskuntaluokista, eivätkä luokkajaot ole enää niin selkeät. Kaikkiruokaisuuden tulisi näkyä siinä, että ne, joilla on eniten kulttuurista pääomaa, harrastavat useita eri musiikinlajeja ja myös tietävät niistä aiempaa enemmän. Toisaalta tutkimuksista on ilmennyt myös kuulijakunnan naisistuminen sekä vanhentuminen sekä se, että myös keskiluokka osallistuu konsertteihin. Vanhempi näkemys maun jakautumisesta suhteessa yhteiskuntaluokkiin viittaa Bourdieun distinktioteoriaan, jossa yläluokka erottautuu muusta yhteiskunnasta hyvällä maulla ja korkealuokkaisella kulttuurilla.

Kuten jo tuloksissa totesin, distinktiota on kyllä nähtävissä, mutta ei niinkään yläluokalla suhteessa ”tavalliseen kansaan” vaan toisinpäin. ”Tavallisen kansan” edustajat tekevät tässä keskustelussa selvintä jakoa korkeakulttuuriin, sen harrastajiin sekä arvoihin. Korkeakulttuurin puolustajatkin kyllä osittain esittävät, että kaikki eivät ymmärrä korkeakulttuurin ja sen teosten arvoa niiden ansaitsemalla tavalla, mutta eivät kuitenkaan nosta itseään tämän ymmärryksen yläpuolelle, vaan jättäytyvät enemmänkin korkeakulttuurin ihailijoiksi. ”Tavallisen kansan” edustajat eivät tuo esiin myöskään mieltymystään muihin kulttuurinlajeihin, kuten populaarikulttuuriin, joskin erontekoa klassisen musiikin ja rytmimusiikin välillä tehdään, tosin ilman luokkajakoa.

Kaikkiruokaisuutta ei keskustelusta sellaisenaan ilmene. Syynä voi olla esim. argumentoinnin perusteella oletettu yläluokan puuttuminen keskustelusta, tai toisaalta se, että käytäessä tiukkaa väittelyä korkeakulttuurin puolesta ja sitä vastaan, on tarpeetonta tuoda esiin muita makuja, kun päähuomio keskittyy korkeakulttuuriin liittyviin perusteluihin. Tästä

poikkeuksena voidaan mainita erään korkeakulttuurin vastustajan kommentti, jossa hän kertoo tuntevansa kyllä korkeakulttuuria, mutta laskevansa sen viihteeksi siinä missä muunkin taiteen, ja rinnastaen kulttuurin itse tärkeämpänä pitämiinsä peruspalveluihin, kuten terveydenhuoltoon. Korkeakulttuurin puolustajat viittaavat myös yhdessä kommentissa kyseenalaistavansa populaarikulttuurin hyvää tekevät vaikutukset, lähinnä sivuhuomiona. Eronteko klassisen ja rytmimusiikin välillä taas on hyvin mustavalkoinen jako, josta on kaikkiruokaisuus kaukana. Näitä tuloksia voidaan pitää hieman yllättävinä suhteessa aiempaan tutkimukseen: oletettavaa olisi, että tuoreemmat tutkimukset kaikkiruokaisuuden esiinnoususta näkyisivät tässä keskustelussa, mutta näin ei suoranaisesti ole. Toisaalta muutamakin eriävät kommentit tulee huomioida, joten suoria johtopäätöksiä kaikkiruokaisuuden täydestä olemattomuudesta ei voitane tehdä. Keskustelussa voidaan kuitenkin selkeästi erottaa jakautuneisuutta korkeakulttuurin harrastajien ja muiden välillä, mikä viittaisi enemmän distinktio- kuin kaikkiruokaisuusteoriaan, vaikka erontekijänä onkin enemmän kansa kuin sivistyneistö. Olennaista lienee vahvistus sille, että keskustelu ilmentää luokkateoreettista tapaa jäsentää kulttuurin yleisöjä, vaikka julkinen puhe luokkajaon häviämisestä on ollut esillä Suomessa viime vuosina. Myös Liikkasen (2009) tutkimus osoittaa edelleen, että vaikka korkeakulttuurin suosio ns. yläluokan keskuudessa on hiipumassa, arvostavat ylemmät toimihenkilöt edelleen klassista musiikkia muita enemmän, joskin konsertissa kävijöitä on jopa enemmän keskiluokasta.

Osallistumistematiikka on ”tavallisen kansan” osalta hyvin selkeä: heillä ei ole halua osallistua konsertteihin, ja kommentteista näkyy vahva uskomus siitä, että osallistujat ovat eliittiä, jonka tärkein tarkoitus on lähinnä näyttäytyä tilaisuuksissa toisilleen. Se, että eliitistä ja yläluokasta puhutaan keskustelussa ”tavallisen kansan” osalta lähinnä halveksivaan sävyyn, herättää ajatuksen siitä, kuinka eliittiin ylipäätään Suomessa suhtaudutaan. Medialla on suuri valta siinä, minkälaista kuvaa eliitistä välittyy muille, ja uskonkin, että median suhtautuminen eliittiin ja julkkiksiin on muuttunut viime vuosikymmeninä raadollisempaan suuntaan, mikä näkynee myös kansalaisten mielipiteissä. Ehkä siinä voisi olla yksi syy siihen, että yläluokkaan ei enää suhtauduta keskiluokan ja alaluokan suunnasta ihailevasti verrattuna Bourdieun distinktioteorian luomisaikaan, vaan median kautta on eliitti muuttanut muotoaan tavallisen kansan silmissä ihailun kohteesta kritiikin ja arvostelun kohteeksi.

On kuitenkin tuotava vielä esiin aineiston ongelmat luotettavana tiedonlähteenä. Kuten jo totesin, keskustelussa ei vaikuta esiintyvän yläluokaksi itseään luokittelevia keskustelijoita, mikä voi tehdä keskustelusta hiukan yksipuolista, vaikka korkeakulttuurin puolustajia siinä esiintyykin. Toisaalta on todettava, että on toki mahdollista, että yläluokan ääni keskustelussa kuuluu, lukijan sitä tietämättä. Verkkokeskustelun lukeminen on aina tulkinnanvaraista, ja tällöin myös virhetulkintojen mahdollisuus on aina olemassa. Hyvän kirjoittajan on mahdollista myös tarkoituksella johdatella lukijaa tiettyihin käsityksiin, ja antaa itsestä todellisuudesta täysin poikkeava kuva. Edellä esitetyn arvion eliitin suosion laskusta voisi myös liittää siihen, miksei yläluokka välttämättä halua paljastaa itseään keskustelussa, vaan voi esiintyä nk. tavallisena kansalaisena, joka on kiinnostunut korkeakulttuurista, vakuuttaakseen paremmin korkeakulttuurin karsastajat. Toisaalta voidaan myös palata Kahman luokkasamastumisartikkeliin (2010): luokkajaosta on helpompi puhua yleisellä tasolla kuin henkilökohtaisesti, ja myös se, millä perusteella kukin positioi itsensä eri luokkiin, voi vaihdella suurestikin. Esim. keskiluokasta voi olla hyvin erilaisia näkemyksiä, ja siinä missä joku positioi itsensä kuuluvaksi vaikkapa alempaan keskiluokkaan, voisi toinen positioida saman henkilön toiseen luokkaan, riippuen siitä perustellaanko valintaa esim. tulojen, ammatin vai vanhempien ammattien perusteella. Toisaalta näkisin itse, että keskustelussa on kärkkäästi luokiteltu korkeakulttuurin harrastajat yläluokkaan ja eliittiin vain sen perusteella, että he harrastavat korkeakulttuuria, kun taas korkeakulttuurin harrastajat itse ehkä perustavat oman itsen luokittelun hyvin toisenlaisiin tekijöihin. Se, ettei kukaan osoita identifioivansa itseään yläluokkaan, voisi olla myös vihje siitä, ettei Suomesta löydy varsinaista yläluokkaa.

Palatakseni vielä luokkajakoon, voidaan syitä erontekoon ehkä löytää myös historiasta. Aikojen saatossa syntyneet luokkajaot ja niiden kärjistyminen vuoden 1918 kansalaissodassa ei hevin katoa uudempienkaan sukupolvien muistista: tuon ajan luokkajako kuuluu epäilemättä edelleen ihmisten arkipäivän puheissa tänäkin päivänä, ja vastakkainasettelu meidän ja muiden, herrojen ja duunarien jne. välillä kuulostaa hyvin tutulta historian lehdiltä.

Vaikka korkeakulttuurista voitaisi ”salassa” nauttiakin oman kodin suojissa, sitä ei haluta tuoda ilmi osallistumalla konsertteihin, ja liittyä näin osaksi sitä ryhmää, joka nähdään niin vieraaksi omista ympyröistä. Tämä näkemys saa pientä vahvistusta niistä väliinputoajien

kommenteista, joissa he kuvaavat henkilökohtaista suhdettaan klassiseen musiikkiin sen instituutioita kuitenkaan tukematta. Keskustelun käynnistyttyä juuri Musiikkitalosta voidaan myös ajatella, että kritiikki kohdistuu nimenomaan puitteisiin, eikä sisältöön, varsinkin kuin puitteet Musiikkitalon tapauksessa nauttivat myös tavallisen kansan rahallista tukea ilman kansan myönteistä mielipidettä talosta. Siispä tässä kontekstissa ei voida tehdä päteviä yleistyksiä myöskään siitä, etteikö ”tavallinen kansa” piittäisi lainkaan korkeakulttuurista.

Tämä tutkimus ei siis suoranaisesti vahvista ennako-oletusta siitä, että kaikkiruokaisuus olisi syrjäyttänyt distinktioteoriaan perustuvan erottautumismallin. Toisaalta yläluokan kaikkiruokainen maku jää osittain kysymysmerkiksi yläluokan selkeän äänen puuttuessa keskustelusta, mutta kansan kaikkiruokaisuutta ei keskustelusta ainakaan voida jäljittää. Keskustelusta ei myöskään saada tukea sille, että korkeakulttuuria kuluttaisivat entistä enemmän naiset ja vanhemmat ihmiset, sillä sukupuoli- ja sukupolvijaot eivät keskustelussa juuri tule esille. Tutkimuksen tulokset kuitenkin vahvistavat käsitystä siitä, että Suomessa on edelleen havaittavissa luokkajakoa eri kansanosien välillä. Tuloksissa on kuitenkin pieniä eroavaisuuksia, joten suoria johtopäätöksiä puoleen tai toiseen ei voida tehdä. Tämän tutkimuksen valossa ja Musiikkitalon ollessa täydessä toiminnassa nyt muutaman vuoden olisi erittäin mielenkiintoista tehdä jatkotutkimusta Musiikkitalon käyttäjistä menemällä paikan päälle konsertteihin, sekä klassisiin että vaikkapa talon kansanmusiikki- ja jazzpuolen tarjontaan, ja kysely- tai haastattelututkimuksen kautta selvittää kuulijakunnan luokkajakoa ja makukulttuuria. Pidän kuitenkin edelleen tärkeänä ja hyödyllisenä sitä, että valitsin tutkimusaineistokseni nimenomaan verkkokeskustelun, jossa en esittänyt suoria kysymyksiä tutkittaville, vaan he itse toivat esiin juuri niitä näkemyksiä joita halusivat, mikä toi tulkinnanvaraisuudesta huolimatta monipuolista tietoa aihepiiristä. Olisikin kenties hedelmällisintä tarkastella asiaa monen eri aineiston kautta tarkempien tulosten saamiseksi.

LÄHTEET

- Alapuro, P. (2006). Miten Bourdieu tuli Suomeen. Teoksessa S. Purhonen & J.P. Roos (toim.) *Bourdieu ja minä: näkökulmia Pierre Bourdieun sosiologiaan*. Tampere: Vastapaino, 55-69.
- Alasuutari, P. (1994). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Alasuutari, P. (2009). Snobismista kaikkiruokaisuuteen: Musiikkimaku ja koulutustaso. Teoksessa M. Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika: arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 81-100.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Bourdieu, P. (1985). *Sosiologian kysymyksiä*. Alkuteos *Questions de sociologie*, 1980, käänös J.P. Roos. Tampere: Vastapaino.
- Crystal, D. (2001): *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Erickson, B. (1996). Culture, Class, and Connections. *American Journal of Sociology*. 102, (1), 217-251.
- Gans, H. (1974). *Popular Culture and High Culture. An Analysis and Evaluation of Taste*. New York: Basic Books.
- Gronow, J., Purhonen, S. & Rahkonen, K. (2009). Social Differentiation of Musical and Literary Taste Patterns in Finland. *Research on Finnish Society*, 2, 39-49.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Järvinen, K. & Kolbe, L. (2007). *Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa: Nykysukupolven kokemuksia tasa-arvosta*. Helsinki: Kirjapaja.
- Kahma, N. (2010). Keskiluokan valossa. Suomalaisten luokkasamastuminen empiirisessä tarkastelussa. *Sociologia*, 47 (2), 81-96.
- Kahma, N. (2011). *Yhteiskuntaluokka ja maku*. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Akateeminen väitöskirja.
- Leskinen, H. & Soronen, H. (2006): *Sosiaaliset distinktiot – Bourdieun makuteoria*. Referaatti. Tampereen teknillinen yliopisto. Tulostettu 24.2.2012
http://www.cs.tut.fi/~ihtesem/s2006/teoriat/esitykset/Raportti_Leskinen_Soronen_141106.pdf

- Liikkanen, M. (2009). Suomalaisen makukulttuurin erityispiirteitä. Teoksessa M. Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika: arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 161–200.
- Peterson, R. (1992). Understanding audience segmentation: From elite and mass to omnivore and univore. *Poetics*, 21 (4), 243-282.
- Peterson, R. & Kern, R. (1996). Changing highbrow taste: From snob to omnivore. *American Sociological Review*, 61 (2), 900-907.
- Peterson, R. & Simkus, A. (1992). How musical taste groups mark occupational status groups. Teoksessa M. Lamont & M. Fournier (toim.) *Cultivating Differences: Symbolic Boundaries and the Making of Inequality*. Chicago: University of Chicago Press, 152-168
- Purhonen, S., Gronow, J. & Rahkonen, K. (2011). Highbrow culture in Finland: Knowledge, taste and participation. *Acta Sociologica*, 54 (4), 385-402.
- Purhonen, S., Rahkonen, K. & Roos, J.P. (2006). Johdanto. Bourdieun sosiologian merkitys ja ominaislaatu. Teoksessa S. Purhonen & J.P. Roos (toim.) *Bourdieu ja minä. Näkökulmia Pierre Bourdieun sosiologiaan*. Tampere: Vastapaino, 7-53.
- Rautiainen, T. (2001). *Pop, protesti, laulu. Korkean ja matalan murroksia 1960-luvun suomalaisessa populaarimusiikissa*. Tampereen yliopisto. Kansanperinteen laitos, etnomusikologia. Akateeminen väitöskirja.
- Rönkkö, K. (2008). *Kenen joukoissa soitat? Diskursiiviset rintamalinjat Helsingin Sanomien Musiikkitalo -kirjoittelussa 1998–2004*. Sibelius-Akatemia. Arts Management. Pro gradu -tutkielma
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto* [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> Viitattu 5.5.2013
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Varonen, T. (2013). *Ministerin valinta. Analyysi Musiikkitalon avajaisten herättämästä kulttuurikeskustelusta*. Tampereen yliopisto. Tiedotusoppi. Pro gradu –tutkielma.
- Wallace, P. (1999). *The Psychology of the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tutkimusaineisto

http://www.hs.fi/keskustelu/bbc_kyselee_mihin Tulostettu 13.5.2010

<http://www.hs.fi/kayttoehdot/> Viitattu 2.5.2013